METHODVS

CONFESSIONIS, SEV POTIVS Chriſtiani hominis inſtitutio compendiaria, in gratiam puerorum, ab excellentiſsimo ſacræ Theologiæ Profeſſore & Cancellario Academiæ Louanienſis, atque hęreticæ prauitatis Inquiſitore M. Ryuardo ab Enchuſia apprimè commendata.

Deum time, & mandata eius obſerua, hoc eſt omnis homo. Eccleſiaſt. vltimo.

ANTVERPIÆ,
Excudebat Ioannes Latius.
M. D. LVII.

F. CLAVDIVS VIEXMONTIVS, PARISIENSIS, ORDINIS Fontisebraldi, Lectori Salutem.

SVperioribus annis Lector optime, in gratiam puerorum apud Luterianam Nauarram Grammaticæ ſtudentium, METHODVM confeſſionis, hoc eſt artem ſeu rationem & breuem quandam viam confitẽdi, Typographorum characteribus excudendã curaueramus. Quæ in Domini aduentu, & à Septuageſima ad Paſcha vſq;, ijſdem pueris enarrata fuerat, idq; ſtatutis diebus & horis: nempe poſt horariarum precum clauſulam (quod cõpletorium vocant) omnis diei Sabbati, omniſq; peruigilij aliorum (ſi qui interim occurrebant) feſtorum dierum: Dominicis item diebus, tum ſtatim à ſacro matutinorum in pomeridianis exactionibus, quas reparationes vocãt. Veruntamen puerorum pecuniolæ parcere volentes, noſtram illam Methodum in metrorum compendium redegimus: etenim, Metra iuuant animos comprendunt plurima paucis. Vbicunq; autem ſenſus nobis viſus eſt ſubobſcurus, gloſſemata quædam ſuperſcripſimus: vt tu adiutus eis, verſuum noſtrorum ſenſum primo quoq; obtutu eliceres. Bene vale Pariſijs, è noſtro cœnobio Filiarum Dei, quarto Idus Martias, Anno Chriſti nati ſeſquimilleſimo, trigeſimo octauo.

✱

¶ORATIO DOMINICA.

noſtrum omnium per creationem — in cœlo illo empyreo gloriam tuam manifeſtante

Pater noſter, qui es in cœlis: Salutatio.

glorificetur, celebretur, ſeu ſancta dicatur, habeaturque — fama tua, & nominis tui amplitudo.

Sanctificetur nomen tuum: Prima petitio.

ſ.nobis cœleſtis regni tui participatio, & cohabitatio,

Adueniat regnum tuum. 2.

Adimpleantur præcepta & cõſilia tua — fit ſ.ab angelis & ſanctis tuis — etiam in nobis, qui adhuc in terra viuimus.

Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra. 3.

Ea quæ quotidie neceſſaria ſunt ad vitam hanc tranſigendam — in hac vita quæ ob ſui breuitatẽ, & de craſtino incertitudinẽ pro vnico die exiſtimatur.

Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie 4.

.i.remitte ſeu condona — peccata noſtra, ob quæ pœnarũ tibi ſumus debitores

Et dimitte nobis debita noſtra 5.

ſ.prius — ijs qui nos quocunq; modo offenderunt: ideoq; debitores nobis ſunt talionis, reparatiõis, aut ſatisfactionis.

ſicut & nos demittimus debitoribus noſtris.

Ne permittas nos induci, ſeu introduci, conſentire, & ſuccumbere tentationi.

Et ne nos inducas in tentationem, 6.

à calamitate, aduerſitate, miſeria, & damno, — ita fiat.

Sed libera nos à malo, Amen.

¶Orationi dominicæ præmittitur ſalutatio: deinde ſe- 7.
quuntur ſeptem petitiones. In quarum prima tanquam

boni filii petimus patris noſtri honorem & gloriã. In tribus petitionibus ſequentibus petimus conferri nobis bona triplicia: Maxima quidẽ, quæ ſunt cœleſtia bona. Media aũt, quæ ſunt ſpiritualia bona: vt ſunt virtutes & exequutio mãdatorũ Dei. Minima verò, quæ ſunt temporalia bona ad corporis ſuſtẽtationem neceſſaria. Poſtremò petimus auferri à nobis triplicia mala. Maxima quidem, quæ ſunt peccata à Deo ſummo bono nos ſeparãtia. Media aũt, quæ ſunt tentationis ad peccatum allicientes. Minima verò inter omnia mala, ſunt pœnæ ſeu tribulationes corporis aut animæ: vt ſunt ægritudo corporis, triſtitia mentis, iactura famæ aut bonorum temporalium.

.i. liberior, latiorque interpretatio.

Paraphraſis in eandem.

O Deus inhabitas

O pater omnipotens qui cœlos incolis: oẽs
Sanctificent toto nomen in orbe tuum.

beatitudo

Adueniat nobis cœleſtis gloria regni.

fiat etiam in terris voluntas tua

Fiat, vt in cœlis, hic quoque velle tuum.

quæ vſui noſtro neceſſaria ſunt

Omnia dat nobis hodie, quorum indiget vſus.

Vt alijs ſua debita condonamus cõdona nobis.

Vtque alijs facimus, debita noſtra dato,
Ne permitte pater, nos vt tentatio vincat.

tuum auxilium

Aſt omni eripiat nos tua dextra malo.

.i. qua angelus Mariam ſalutauit.

Salutatio Angelica.

gratia, ſeu charitate faciente gratam te atq; acceptã Deo, nec non gratijs gratis datis ſeu gratuitis Dei donis atque virtutibus adeò plena, vt nullis oĩno vitijs vllus in te relictus fuerit locus.

AVe Maria, gratia plena.

Do-

eſt.ſ.in anima tua per gratiam: mox etiam futurus in tuo vtero, per aſſumptæ carnis tuæ portionem,

Dominus tecum.

laudabilis inter omnes mulieres, vtpote triplicis maledictionis expers, ſterilium, in concupiſcentia, ſeu pruritu libidinis concipientium, & in dolore parientium,

benedicta tu

in mulieribus:

ſimpliciter, ſuper omnia benedictus benedictiõe omnis gratiæ quæ ei non ad menſuram eſt data.

& benedictus

filius Dei in tuo vtero de carnis tuæ ſubſtãtia conceptus, & mũdo æditus. verè ita eſt, ſeu veritas eſt.

fructus ventris tui, Ieſus Chriſtus. Amen.

Paraphraſis in eandem.

.i. ſpiritu ſancto & gratia donisque eius eſt.ſ.

Salue plena Deo, tecum Deus, es

benedicenda laudandaque

benedicta

inter mulieres eſt.ſ. benedictus

Fœmineo in ſexu, fructus & ille tuus.

.i. collatio, ſeu Apoſtolorum ſententiæ de Deo quas ſingulas ſinguli Apoſtoli contulerunt in vnum, velut communem regulam prædicationis fidei conſtituentes.

Symbolum Apoſtolorum.

Tendo per fidem, ſpem & charitatem — qui in ſubſtantia vnus eſt, ſed trinus in perſonis.

CRedo in (Vnum) Deum:

Credo.ſ.in .ſ.Dei filij — quia omnia poteſt. — Petrus.

Patrem omnipotentem

Cui ſicut omnipotẽtia, ita etiã attribuitur creatio. ſ. & omniũ quæ in eis ſunt tam viſibiliũ q̃ inuiſibiliũ

creatorem cœli & terræ.

Etiã credo. ſ. ĩ lege ꝓmiſsũ naturalẽ dei patris vnigenitũ

Andreas. Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum,

Cuius ſumus ſerui: vtpote eius creaturæ, & precioſo ſanguine eius redempti.

dominum noſtrum.

incarnatus & formatus eſt ex ſanctificatione & gratia, dei operatione, non ex virili ſemine

Ioã. Euã. Qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto, natus ex

Quæ antè Chriſti filij dei partum, in partu, & poſt partũ virgo permanſit.

Maria virgine.

ſ. in quantũ homo. ſub poteſtate Pontij Pilati, eoq́; apud Iudæam præſidente. affixus cruci vera morte

Iacobus maior. Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & ſepultus.

ſ. in anima deitati vnita. ad limbũ, ſeu extremitatẽ, ſuperioremq́; partem infernorum: vt illinc ſanctos patres educeret ſecum ad cœlos.

Thomas Deſcendit ad inferna,

ſ. poſt diem ſuæ paſsionis ſuapte virtute ex mortuorum conſortio.

Tertia die reſurrexit à mortuis.

ſuapte virtute ad cœleſtẽ ſeu ſupernã paradiſum. Regnat glorioſus & pacificus, oĩa iudicãs & diſponẽs

Iacobus minor. Aſcendit ad cœlos, ſedet

ad æqualitatem dei patris, inquãtum deus, & in ſumma poſt deum beatitudine, inquantum homo.

ad dexteram dei patris omnipotentis.

è cœlis ad quos aſcẽdit. in ſæculi conſummatione. ad iudicandum quos ſubitus eius aduentus viuos reperiet.

Philipp9 Inde venturus eſt iudicare viuos &

mortuos

omnes alios qui præmortui fuerint.
mortuos.
in tertiam trinitatis perſonam, ſpiratam ſeu procedentem à patre & filio
Credo in ſpiritum Bartholomeus.
.i. ſumme bonum, & cui ſpecialiter attribuitur bonitas & ſanctificatio,
ſanctum.
Credo, ſ. eſſe ſanctam i. deo conſecratam: nec poſſe errare in fide & moribus, ſpirituſancto eam regente perpetuò.
Sanctam Matthæus
fidelium Chriſtianorum congregationem vniuerſalem, de qua omnes tenentur eſſe ſub vno capite Romano pontifice Chriſti vicario.
eccleſiam, catholicam:
Credo quòd ſancti & iuſti in charitate & gratia exiſtentes bonorum omnium quæ facta ſunt & fiunt in tota eccleſia ſunt participes: hoc eſt quod communicant Chriſto in ſua paſsione & ſacramentis, atque etiam inuicem in mutuis orationibus & alijs bonis operibus, item in fide, ſpe, & charitate, eademq; fidei & religionis doctrina.
ſanctorum communionem. Simon.
Credo quòd peccata quantumcunque ſint grauia & multa deus poteſt remittere, quia eſt omnipotens, atq; etiam vult, quia bonus eſt, pius & miſericors: nolens mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat.
Remiſsionem peccatorum. Iudas thaddeus
Credo corporis in finali iudicio futuram reſurrectionē: ſeu ex puluere excitationem & reparationem.
Carnis reſurrectionem.
Credo quod animæ immortales ſunt, viuentq; in æternum: iuſtorum quidem in cœlo, iniuſtorum autem in inferno. Matth. 15. Matthias
Vitam æternam.
Verè ita eſt, vel veritas eſt.
Amen.

Vnam naturã ſeu ſubſtantiam diuinã in tribus perſonis.
Primus articulus. Vnum credo deum triplici ſub numine: patrẽ
ſ. exiſtens
Qui cœlum & terram condidit omnipotens.
2. naturalem filium
Vnum credo patris gnatum: cui nomen Ieſus
Chriſtus, qui nobis vnicus eſt dominus.
de ſpiritu ſancto
3. Eſt qui conceptus ſancto ſpiramine, natus
ante partũ, in partu, & poſt partum — ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens
Ex Maria ſemper virgine verus homo.
crucis ignominiã, quæ ſceleratorũ erat ſupplicium.
4. Iudice Pilato crucis eſt opprobria paſſus.
pro noſtra redemptione
Mortuus & nobis, atque ſepultus humi.
qui infra eſt ſeu ſub terra vtpote qui eſt pars inferni — reſurrexit, ſeu ad vitam redijt
5. Infernum ſubijt limbum: ſed deinde reuixit,
incœpit
Tertia cum primùm cœpit adeſſe dies.
ſedet ad
6. Aſcendit cœlos, dextram patris aſsidet: illi
in quãtũ deus, ſcz ſecũdũ diuinitatẽ: ſecũdũ humanitatẽ
Vt deus, æqualis: ſed minor eſt, vt homo.
eos qui finierint officium viuendi, & corpus gubernandi:
7. Iudicet vt viuos, & functos munere vitæ:
è cœlis in ſuo ſecundo aduentu cum gloria & maieſtate.
Inde iterum veniet, magnus, honore potens.
ſanctum ſpiritum à patre & filio procedentem
8. Credo patris gnatiq; ſacrum ſpiramen, vtriq;
omnibus in rebus
Par, & adorandum ſemper honore pari.

Quia hæc eſt vita æterna, vt omnes agnoſcant vnum Deum in trinitate, & quem miſit Ieſum Chriſtum.

Vna deũ & Chriſtũ credẽs eccleſia, ſancta eſt. 9.

communio ſeu communicatio

eccleſia & participatio meritorum

In qua ſanctorum eſt vnio,

ſpirituale vinculum quaſi membrorum eccleſiæ cõpago.

ſ. eſt amor, hoc eſt charitas dei & proximi.

nexus, amor.

& non extra eam quantumcunque & quã multa illa ſint

In qua peccatis fit vera remiſsio: ſiquis 10

ſacramenta quæ ſub ſigno vi

ritè & ſine impedi ſibili, figuraque ſenſibili, gra-

eccleſię mẽto ex parte ſua tiam conferunt inuiſibilem.

Ipſius, vt par eſt, myſtica ſacra petit.

in conſumma- In eodem corpore quod

tione ſæculi prius habuerit

Omnis homo tandẽ propria cũ carne reſurget 11.

vt ferat à iudice pro ſuis operibus, ſeu bonis ſeu malis.

Sumpturus factis præmia digna ſuis.

iuſtus

Ibit in æternam vitam pius: ibit in ignem 12.

iniuſtus iuſti & iniuſti viuent in æternum.

Impius æternum: vita perennis erit.

¶ Orationis Dominicæ, Salutationis Angelicæ, & ſymbolici Apoſtolici pleniorem explanationem ſi quis deſyderat, Catechiſmum noſtrum perlegat.

.i. decem verba domini.

DECALOGVS PRÆCEPTORUM MORALIUM.

de moribus.

ſ. eſſe, quia

vnicus eſt in ſubſtantia & trinus in perſonis.

VNum crede deum: ne iures

vanè ſeu in vanum inuocando eum in teſtem.

vana per ipſum.

diem dominicum & alios dies feſtos — ſanctifica, cum veneratione myſteriorum quæ repreſentant.

Tu domini venerare diem,

honora patrem & matrem.

venerare parentes:

homicida adulter & fornicarius

Ne ſis occiſor, mœchus, fur,

falſidicus

teſtis iniquus:

vxorem bona temporalia

Nec ſpóſam alterius, nec res optaueris vnquã.

Primum præceptum.

cui ex creatione & redemptione es ſeruus addictitius — corde per fidem, ſpem, & charitatem, & opere per exteriorem humiliationẽ

DOminum deum tuum adorabis,

& non dijs alienis — tanquam ſeruus & ſubditus ei obſequeris.

& illi ſoli ſeruies.

adoratione, & ſeruitio — honoris ſoli deo debiti — verſatur

ſcilicet cultu latrię: quæ in tribus conſiſtit.

credendo eum, omnium creatorem gubernatorem & finem vltimum atq; beatificum rationalis creaturæ.

Fide,

expectatiõe ſalutis à deo — qua diligitur deus propter ſe & ſupra õnia vt propter nullius creaturæ amorem eũ offendere velimus.

Spe, Charitate.

¶Quoniam primus præcipuusq́ue amor, & prima cura nobis eſſe debet de deo creatore, ſuſtentatore, & benefactore noſtro: idcirco decalogus præceptorum congruè incipere debuit ab ipſius dei noſtri cultu: qui cultus dei denotat amorem erga eum cum veneratione.

¶Primum autem præceptum decalogi ita habet: Non habebis deos alienos coram me, &c. Exod. 20. quod quia nimis prolixum erat, eius loco aſſumpſimus illud quod Chriſtus diabolo tentatori obiecit, Lucæ. 4. Dominum

deum

deum tuum, &c. ex Deuteronomij ſexto capite.

Peccat contra fidem.

Paganorũ, Iudęorũ, Hæreticorũ, Schiſmaticorũ.
Infidelitas,

dubius in fide infidelis eſt.
dubitatio in fide.

fides humanis rationibus non debet inueſtigari.
Scrutatio fidei,

corde creditur ad iuſtitiam, ore confeſsio fit ad ſalutem
Negotiatio fidei.

nemo tentat, experitúrue niſi rem ſibi dubiam.
Tentatio dei,

nõ impẽdere Deo aut ſanctis debitum cultum, ſeu honorẽ.
Irreuerentia dei.

ſortilegium & incantatio.
Magia.

Sũt enim ſancti in cœlis, à nobis honorãdi, inuocãdiq́;, tã quã eius domeſtici, amici, imò eius filij & hæredes effecti vt apud Deum intercedant omnium bonorum largitorẽ, quorum precibus plurima nobis ab ipſo bona prę̃ſtãtur.

Peccat contra ſpem.

quòd Deus velit aut poſsit parcere aut ſaluare.
Deſperatio,

ſperare veniã ſine pœnitẽtia: aut beatitudinẽ, ſine noſtra cooperatione ad bonum & ſine operũ meritis ex dei gratia factis.
Præſumptio de miſericordia Dei.

nimium tribuere nobis ſeu nimium de noſtris operibus bonis præſumere tanquam illis, & non Dei gratiæ peccatorum remiſsio debeatur. Nam etſi bis mereamur gratiæ & virtutum augmentum & vitam æternam, non tamen peccatorum remiſsionem, hoc eſt cum Deo reconciliationem, ſeu culpæ condonationem.
Præſumptio de noſtris meritis.

Peccat contra Charitatem.

amare mũdum pluſquã Deum
Amor temporalium.

plus timere offenſam hominum quàm Dei.
Timor mundanus.

timere offenſam Dei ſolum propter pœnam, alioqui offenſurus Deum.
Timor ſeruilis.

Peccat

Peccat contra Fidem.

ſ. de fide aut eius curioſè arcana myſte
alienus à fide aliquo articulo indagãs ria fidei.

Non credens, dubitans, ſcrutans fidei abdita;

Chriſtum

etiã ore tenus ſ. potentiã, ſciẽtiam debitum honorẽ
licet nõ corde aut voluntatẽ dei. ei non exhibens.

Ore negans, tentans , nec adorans,

incantationi= operando aut
bus magicis conſultando.

ſortibus vtens.

Quiq́; deo & ſanctis, meritos non reddit honores.

Peccat contra Spem.

de miſericordia non ſperans, confiſus mĩa dei.

De bonitate dei deſperans, fretus eadem

ſic vt putet Dei gratiam ſibi deberi ſuo-
rum operum merito. Nam gratia quã
poſt admiſſum peccatum deo reconcilia
cũ ſpe facile im- mur, gratis hoc eſt, abſq; præuio noſtro
petrãdi veniam. rum operum merito donatur.

Audacter peccãs: proprijs confiſus in actis.

Peccat contra Charitatem.

primo loco aut plus amare mundano timore incurren
ſemetipſũ, alios hoĩes, opes, di damnũ in corpore, aut
voluptates, aut ſimilia, q̃ deũ, in temporalibus bonis.

Poſtponens in amore deum, mundiq́; timore

pœnæ infernali cũ
voluntate alioqui
præcepta tranſgrediens, ſup. iuſſa dei non ſeruandi.

Iuſſa dei violans, ſeruansq́ue timore gehennæ.

Secus tantum moueatur eiuſmodi timore abſque contra
ria voluntate non ſeruandi.

Secundum præceptum.

vllum nomen ſigni-
ne vſurpes ficatiuum dei.

NOn aſſumes nomen Domini Dei

tui

fruſtra, pro nihilo, in re vana & leui.

tui in vanum.

¶Superiori precepto præcipiuntur nobis cultus & reuerentia dei: hic verò conſequenter vetatur nobis irreuerentia eius, quæ fit per vanam ſacroſanctorum nominũ eius, aſſumptionem. Non ſolùm enim vetita nobis eſt inordinata vſurpatio huius nominis Deus, ſed etiam cuiuſcunque nominis diuini, hoc eſt quod nobis aut auditoribus ſignificet deum aut ſanctos eius: ſicuti fit blaſphemando, iurando temerariè, & in ſimilibus. Vetatur enim hoc præcepto omnis irreuerentia in deum & omne iuramentum abſque legitima cauſa factum.

Peccat contra hoc præceptum.

Deo attribuere quod non eſt, aut negare ꝙ ei ineſt — Votum quod eſt de peccato, aut contra conſilia Euangelica.

Blaſphemia: Votum illicitum,

de minori bono, aut de re indifferente.

Votum indiſcretum,

ſanctè promiſſum deo aut violare, aut non exequi. — mendacium iureiurando firmatum.

Votorum fractio: Periurium, Iuſiurandum

ſine neceſsitate, aut ſine reuerentia nominis Dei.

temerarium.

in contumeliã dei aut ſanctorũ profero conuitium. — indebitè, vel ꝙ deo non placet. — ſanctè promiſſa

Blaſphemo ſuperos, voueo malè, votaque

violo, aut non exequor.

frango:

aſſerẽdo promittẽdo, aut creditũ cõminando. — irreuerẽter, etiã ſi verũ iuro. — qñ cauſa leuis eſt, tale. nec neceſſaria.

Et iuro falſum, irreuerẽs, nil quãdo neceſſe eſt.

In iureiurando tria debent ineſſe.

Veritas

aſſeueratio rei, quã certo putamus veram. | honoris exhibitio, | quod nominamus.

Veritas, Reuerentia diuini nominis.

dum in re magni momenti

aliter non crederetur nobis.

Neceſsitas:

iureiurádo veritatẽ cum reuerentia & timore dei, aſſeuerabis tibi certã quem nominas & vocas in teſtem,

Iurabis verum, reuerenter,

iureiurando vtendum tanquam medicina, quæ non niſi in neceſsitate accipitur.

quando neceſſe eſt.

Eccleſiaſtici, 23. Vir multum iurans, replebitur iniquitate: & non diſcedet à domo eius plaga.

Tertium præceptum. ſup. ſanctum feriatumq́ue habeas, ab opere ſeruili deſiſtendo, & diuino cultui inſiſtendo.

MEmento vt diem ſabbati ſanctifices.

¶In lege Möſaica ſanctificabant ſabbatum die ſeptimo: in memoriam, quòd cum dominus Deus ſex diebus creaſſet cœlum & terram, poſtea ſeptimo die requieuit ab omni nouo opere: Atque etiam in prefiguram quod in die paraſceues humanæ recreationis opere iam completo, Chriſtus dominus ſabbato ſequenti requieſceret in ſepulchro. Quia veritatẽ ſuperueniẽte, ceſſauit figura. Ideoq́ue cum Iudeis non iam celebramus ſabbatum, ſed diem ſequentem, id eſt diem dominicum: in quo dominus noſter Ieſus Chriſtus reſurrexit, in cuius virtute nos quoque reſurgemus. Idcirco dies ille perpetuis temporibus nobis eſt celebris & feſtus, ab omni opere ſeruili feriatus: in quo executionem præcepti illius, de deo actualiter adorando & diligendo, meditari conuenit.

ſ. ſeruile & mechanicũ. | miſſam & diuinum officium. | ſaltẽ pœniteat pigeatq́; te peccatorũ tuorũ, cum propoſito melius viuendi.

Nec fac opus, ſacrũq́; audi, tua crimina plãge.

ſ. actualiter ex animo | vt digna ſunt | celebrantur & ſanctificantur.

Dilige corde deum: dignè ſic feſta coluntur.

Peccata contra hoc præceptum.

Opus manuale ad quod ſerui aſſumuntur, & ad quod ipſi obligantur dominis ſuis.

Opus ſeruile.

.i. eorum in quibus conſiſtit ſanctificatio feſti, ſeu diuinus cultus: vt ſunt dilectio dei, dolor de peccatis, auditio diuini officij, & ſimilia.

Omiſsio cultus diuini.

¶Porrò nil æquè vtile, deoque gratum, atque deuotà miſſam audire: nimirum in qua præter ſanctiſsimas preces, Chriſtus ipſe conſecratur, ſumitur, & Deo patri immolatur in commemorationē vltimæ cœnæ dominicę atque immolationis in cruce peractæ, Prorſus igitur diuinum cenſeri debet huic ſanctiſsimo officio intereſſe, Cæterùm obligatur fidelium quiſque diebus dominicis & feſtis miſſam audire integram, hoc eſt, ab ipſo miſſæ introitu vſque ſacerdotis benedictionem.

irreuerenter audire aut dicere diuinum officiū communicare, reliquias contrectare, &c. | die feſto magis ſequi ludos, quā officium diuinū & prædicationem.

Irreuerentia ſacrorum, Ludi.

opus corporale deputatum ad temporale lucrum, tanquam ad proprium finem. | id ad quod feſtum me obligat.

Quidquam operor vetitum, fieri quod debet omitto.

res ſacras & diuino cultui conſecratas | ſupp. qui non minus auocant à cultu Dei, quàm opus ſeruile.

Et ſacra non veneror, feſtumq; impertio ludis.

Hæc excuſant opus in feſto.

In feſto ſicuti ex neceſsitate
Opus ordinatum ad dei cul- paramus cibos & manduca
tum cuius etiam pars eſt: vt mus: ita medicinas confici-
ornare templum, &c. mus, ægrosque curamus.
Cultus honorq; dei: nobis alijsve neceſſe:
Opera miſe-
ricordiæ vt Modicũ quid o- Ingruentibus hoſtibus aut
ſepelire mor perari, emere, tempeſtate, licet nobis me
tuos, &c. vendere, &c, tere ſegetes, vuas, &c.
Et pietas: res parua: grauis vitatio damni.

Quartum præceptum.

honoris & pie- ſup. naturales atque ſpiri-
tatis obſequio. tuales, nempe ſuperiores.
HOnora patrem tuũ & matrem tuam, vt
ſup. vita naturæ aut gratiæ.
ſis longæuus ſuper terram.

¶ Quoniam poſt deum proximè obligamur parentibus. Primò quia poſt Deum ſunt noſtræ generationis principium, & cauſſa noſtri eſſe. Secũdò propter dulcem blandamque ab eis educationem. Tertiò propter diſciplinam & bonorum morum inſtitutionem: id circo poſt tria præcepta de honorando Deo, immediate ſubſequitur preceptum de honorandis parentibus, vt ſcilicet filij cogantur ex diuino præcepto id præſtare ad quod naturalis pietas per ſe eos debuit compellere. Sicut & naturali inſtinctu ciconia infantiæ ſuæ vices rependens, parentes ſenio confectas alere & alis ſuis ſubleuare dicitur. Ne quis autem exiſtimans hoc, ad quod naturaliter inſtigamur, non reputari nobis ad meritum nec etiam ad premium, ob id redderetur minus ſolicitus de obſeruantia erga parentes exhibenda: ideo ſpecialiter huic præcepto promittitur præmium, ſcilicet longæuitas & diuturnitas vitæ. Congruum quippe eſt vt non ingratus beneficij vitæ corporalis poſt Deum à parentibus accepti, dignus ſit tale beneficium ſibi conſeruari: quod alioqui per ingratitudinem meretur amittere.

¶ Hoc præceptum ad parentes carnales nominatim refertur, generaliter etiam ad omnes patres ſpirituales.

Hoc præcepto præcipiuntur nobis quatuor.

charitas & beneuolentia, cum timore oſtendendi eos. tam interior quã exterior. ſubiecto quantũ ad bonos mores & rẽ domeſticam.

Amor in parentes, Reuerentia, Obedientia,

in neceſsitate alere, conſolari: orare pro eis.

Subuentio.

deus pater noſter per creationẽ. pater et mater carnales. papa epiſcopus preceptor et qui habẽt curã animę noſtrę. dñs tẽporalis.

Chriſtus, vterq; parens, prælatus, rexque,

& ideo hi omnes ſunt honorandi.

patres ſunt.

reſponde eis in amore. time & honora. ſuccurre obedi.

Quos redama, reuerere, iuua, morem gere:

quatuor prædicta.

contra hæc

ego odi, auerſor, & male precor eis. eos deſpicio, debitamq; eis reuerẽtiam non exhibeo.

Non amo, non veneror, non adiuuo,

eis non obedio in rebus licitis.

non gero morem.

Peccata contra hoc preceptum.

deſyderare eis mortem &c.

Maleuolentia in parentes.

eos paruipendere, honoremq; eis non impendere.

Deſpectus.

nolle ſubijci & obedire eis. ſeu ingratitudo, non ſubueniendo eorum neceſsitatibus.

Inobedientia. Impietas.

.i.ne occidas .ſ. hoīem,iniuſte, authoritate propria, re & manu,nec etiam voluntate & conſenſu.

N On occides.

Poſt tria præcepta ad religionem cultũq; deo debitum ordinata,et poſt quartum præceptum de pietate parentibus exhibenda:conſequenter vetantur nocumenta quæ proximo inferri poſsũt:primo quidem in principaliora ei⁹ bono,ſcilicet in propria perſona:ſignificãter quidem & expreſſe corporalia homicidia, & cędes, cõcomitanter etiam omnis mutilatio & læſio corporis. Suppreſſe etiã & cõſecutiuè ſub vetatiõe effectus etiam illius cauſſę vetãtur ,vt ſunt rixa inimicitię:omnisq́;animi motus & cõſenſus in alterius mortem & læſionem. Interpretatiue etiam ſpiritualia homicidia hic vetita intelligũtur:quib⁹ per peccatũ occidimus animam noſtram,ſcilicet ex certa malitia & cõtra conſcientiam peccando,vel obruenti ſeu euidenti occaſione peccandi noſmet obijciendo. Aut animã occidimus proximi formaliter & expreſſè eum inducendo ad peccandũ per actualem ſeductionem. Vel materialiter & interpretatiue,per datum ei ſcandalũ ſeu malũ exemplũ. Vel merè paſsiuè & omiſsiuè , per nimiam indulgentiam erga ipſum delinquentem.

Peccata contra hoc præceptum.

hoīs cædes, ſeu occiſio illicita.	vulnus ſeu lęſio citra mortem.	1.Ioã.3. Qui odit fratrem ſuum homicida eſt.	contentio pueniẽs vſque ad verbera.
Homicidium,	Mutilatio,	Maleuolentia,	Rixa.

Fame morientẽ niſi paſcis,occidis	Oīs conſcientia oblĩgat in quantũ creditur recta & ſecũdum legẽ dei, erronea vero obligat ad deponendum,
Non ſubuenire.	Facere contra conſcientiam.

formalis ſeu actualis inductio ad malum.

Seductio.

Scan-

dictum aut factum minus rectum formaliter ſeū
interpretatiuè intendens præbere alteri occa-
ſionem ruinæ, ſeu peccati.

Scandalum actiuum ſeu datum.

Admonitio, quæ erga delinquētes eſt e-
leemoſyna ſpiritualis, plus pertinet ad
oēs quā eleemoſyna corporalis.

Non reprehendere.

Abſciſio membri putridi ad medicum
pertinet, ita correctio obiurgatoria &
pœnalis ad ſuperiorem.

Non obiurgare, Non punire.

ſ.moriturum, ni
ſ.hominē vulnero. ſ.alteri contendo ſi cum iuuem
Occido, mutilo, cupio male, rixor, egenum

ſuggerit
.i.intellectꝰ ſeu ratio, ſe eſſe agē
& ſuos actus ſciens & dū aut fu-
.i.cō id poſsim et debeā cognoſces giendum
Non iuuo, non facio ſicut mens cūſcia dictat.

puſillis ſeu imper- exempla ita
fectis fragilitate peccādi aut ſ.ſimplici verbo
aut ignorantia. etiam aliter. admonitorio.
Seduco, paruis do ſcandala, non reprehendo.

quibus puto meā nocentes dū
reprehenſionem ſ.verbo in ſubditos ſunt mei ſub
profore crepatorio peccantes. diti.
Peccātes, nō iurgo meos, non punio ſontes.

Simplex admonitio verbalis erga quoſlibet qui nobis oc currūt peccātes, ſicuti eſt de precepto, ita etiā modus atq; ordo admonēdi, in quantū faciūt ad peccātis emendatiō nē. Quoniā aūt ſpūalis illa eleemoſyna nō niſi indigenti dāda eſt, excuſatur quis à fraterna admonitiōe, qñ peccator ꝓbabiliter creditur à peccato ſuo ſinè noſtra admonitiōe reſurrecturus, vtpote quia eſt homo timoratꝰ, & cōſciētiæ ſuæ ſcrutator, aut quia prælatus eius diligens ad corrigendū ſubditos ſuos, ibi eſt præſens, aut id creditur

peruenturum ad eius cognitionem. Secundò quando peccatoris animus nobis eſt incognit⁹, credimusq́; veriſimiliter quòd noſtrã admonitionem non recipiet, imo econtrario, quòd inde deterior: et veluti quòd blaſphemabit, mihi conuitiabitur, &c. Superiores autẽ qui habent coactiuã poteſtatem, quæ non tantum fit per ſimplicem admonitionẽ, ſed etiam per obiurgationem verborũ & punitionẽ verberum: illi (inquam) non debẽt ommittere correptionẽ propter ſubditi ſui delinquentis turbationem aut incorrigibilitatẽ: ſicuti nec iudex prætermittit ferre contra nocentes dãnationis ſententiã, timens eorum aut amicorũ turbationem. Veruntamen cum medicinæ corporales quæ ad corporũ ſanitatem ordinantur, tunc maxime dantur cum plus profuturę credũtur: ita in pœnis ad animarũ emendationem & ſalutem ordinatis neceſſaria eſt prudẽtia & diſcretio ex ſingulis incidẽtibus diſcutiẽs, quãdo, vbi, & quomodo ſint infligẽdæ, differendæ, aut omnino remittendæ.

In punitione ſic peccatur.

punio innocentem nocentem aut ſ.

Corripio inſontem: vel ſontem plus minus,
quã æquũ & iuſtũ ſit.

æquo:

pœna cõmerita & condigna | ex ira et odio et plus appetitu vĩdictæ, quam zelo iuſtitiæ.

Pro meritis plectens ſtomachor, vel derogo
loco, tpe, aut modo indebitis aut ſine legitima poteſtate.
iuri.

Sextum præceptum.

N.i. nulli miſcearis præterquam legitimę vxori.
On mœchaberis.

Præcedenti præcepto vetamur facere iniuriam proximo in propria eius perſona: hic verò eidẽ quoque, in perſona vxoris eius, quæ exiſtimatur quaſi vna perſona cum illo ſuo marito (Mœchia enĩ adulteriũ eſt.) Conſequẽter etiã vetatur nobis oĩs extra legitimi matrimonij copulã illicitus

illicitus concubitus,omniſq; naturaliũ membrorum in naturalis vſus.Sed quoniam præcepta decalogi pertinẽt ad iuſtitiam quę alteri debitũ reddit,& nemini iniuriam facit,per adulterium autem euidentius fit iniuria proximo,quàm per alias ſpecies luxuriæ,idcirco ipſum hoc loco expreſsius vetitum eſt,quàm illæ.

Septimum præceptum.

Ne fureris,ſeu ne vſurpes tibi rem alienam.
NOn furtum facies.

Poſtquam ſuperius vetitum nobis eſt in perſonã proximi inferre iniuriam:hic conſequenter vetamur eidẽ in ſuis bonis quomodocũq; nocere. Furtũ enĩ hic nõ accipitur in ꝓpria ſua ſignificatiõe,vt ſit occulta ablatio rei alienę:ſed nomine furti omnis vſurpatio,atq; vſus rei alienæ inuito domino vetatur nobis,breuiterq; omne damnum quod proximo in ſuis bonis temporalibꝰ inferri poteſt: Nam qui furtum vetuit rapinam non permiſit.

Peccata contra hoc præceptum.

occulta ablatio rei alienę inuito dño.
Furtum,

violẽta ablatio rei alienę
rapina,

non reſtituere alienum quod iniuſte detines.
Detentio alieni,

deſtruere,aut quouis mõ corrũpere bona alterius.
Damnum illatum,

ratione mutui,tẽporale lucrũ in pecunia, aut in re quã ęſtimari poteſt pecunia.
Vſura,

dolus in emptione,venditione,aut alijs contractibus.
Fraus.

clã aut vi aperte.,
Furor,

inuẽtũ aut mutuum,
detineo,

infero nocumẽtũ in bonis
do damnũ,

aliquod do ad vſuram
fœnero,

decipio per contractũ fraudulẽtũ.
fraudo,

ſ.niſi aliquis eorũ reſtituerit integrum

Hi decem tenentur ad reſtitutionem.

Is qui furtũ aut aliã in-
iuſtã actionẽ per ſe ex   quod aliter
ercuit,ſiue pro ſuo ſi- principale inde paſſus
ue pro alieno lucro. ablatum eſt. reſtituit

Fur actorve mali ſortem damnumq; refundit:

Iubens actio- dans con- Qui ſuo cõſen- laudans cri-
nem iniuſtã ſilium effi- ſu eſt cauſa ſeu men ſub ſpe-
fieri cax concauſa cie boni.

Iuſsio,conſilium, conſenſus, lauſque

apud quem eſt refugium & patrociniũ furibus.

recurſus.

particeps crimi- Qui tacet po- Non impediens
nis,vt ſocius,me tens debens cum id poſsit &
diator,explora- impedire ex debeat ex offi-
tor,&c officio. cio.

Participans, mutus, non obſtans,

qñ nõ reuelare eſt cauſa actionis vel detentionis iniuſtæ.

non manifeſtans.

Sub his tribus vltimis:Mutus,non obſtans, non manifeſtãs:quàmuis regulariter intelligantur illi,quibus ex officio incumbit loqui,obſtare,aut manifeſtare:tamẽ iuxta.S.Thomæ doctrinam, etiam illi comprehenduntur qui ex articulo vrgentis neceſsitatis manifeſtare tenebãtur,& poterãt abſq; ſuo periculo & damno prouidere,ne alteri fieret tale damnum.

Octauum præceptum.

in damnũ et perniciẽ cuiuſcũq; hoĩs

NOn loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.

Hic vetatur omne nocumentum quod verbis inferri poteſt proximo:quaſi diceret.Siue ad ferendum teſtimonium vocatus,ſiue extra iudicium in vulgari & cõmuni loquutione,nullũ verbis tuis incommodum inferas proximo tuo,hoc eſt nulli homini,omnis enim homo (inqt Auguſtinus)proximus noſter eſt.

Requiſita ad teſtem idoneum.

Ætas

teſtis ſit nō ſit ſerui adultus lis conditionis	mulier nō ad mittitur prę- ſertim in teſtamentis	teſtis ſit ſanę mētis	non ſit infamis infamia iuris aut facti.

Aetas, conditio, ſexus, diſcretio, fama,
mēdicus infidelis & hæretic⁹ repellitur non admittitur — hoc tamen non ſemper obſeruatur in omnibus
Et fortuna, fides: in teſtibus iſta requires.

Peccata contra hoc præceptum.

falſa criminis impoſitio
Calumnia,
ſeu contumelia, quæ fit verbis aut factis in præſentem.
Deriſio,
famæ proximi abſentis denigratio.
Detractio,
litigium ſeu clamoroſa pugna verborum.
Contentio,
qua verbis imprecamur alteri malum ſub ratione mali.
Maledictio,
laus effuſior plerumq; falſa & in peccatum inductiua.
Aſſentatio,
ex ſignis leuibus & ſine ſufficienti certitudine, in actibus dubijs iudicare de intentione.
Iudicium temerarium.
Querela per impatiētiā eorū quæ deberemus perferre
Murmur,
Obloquutio ad conciliandā inimicitiā inter aliquos
Suſurratio,
fictio qua mentimur facto exteriori
Simulatio.
falſæ vocis ſignificatio, cū intentione fallendi, hoc eſt falſum aſſerendi.
Mendacium.

falſi criminis — præſentem abſenti — contendo verbis
Accuſo falſe, derideo, detraho, iurgor,
maledico alteri — adulor — de proximo ſecrete obloquor inimicitias
Imprecor, aſſentor, male iudico, murmuro, rixas
ſuſcito & foueo — ſ. id eſſe quod non eſt — ſunt alteri in damnum & perniciem.
Concilio, ſimulo, mea ſunt mendacia damno.

quod eſt cõtra fidẽ aut bonos mores vel quod alicui obeſt.
Pernicioſum,

quod nulli nocet diciturq; ſolum cauſa delectandi.
Iocoſum,

quod ſine alicuius iniuria dicitur, vt alicui profit
Officioſum,

.i. mendaciũ, à pernicies dicitur pernicioſum, à iocus iocoſum, ab officium dicitur officioſum.

Prenicies, iocus, officium mendacia formant.

Quamuis aliquod mendacium leuius ſit alio: tamen caueant in primis pueri aſſueſcere mẽdacijs. Scriptũ eſt enĩ: Perdes oẽs qui loquuntur mẽdacium. Et Sap.1. Os quod mẽtitur, occidit animam. Vnde ſapientiſsimè pręcipiebat ſapiens ille Eccl.7. Noli velle mẽtiri omne mendacium, aſsiduitas enim illius non eſt bona. Sed & ipſemet dominus Io.3. ad mendaces loquens, dicebat, Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere. Ille in veritate non ſtetit, quia nõ eſt veritas in eo: cũ loquitur mẽdacium, ex proprijs loquitur: quia mendax eſt, et pater eius, ſcilicet mẽdacij. Nam ipſe omnium primo mẽdacium mũdo inuexit, dicendo ad primos generis humani parentes, Nequaquam moriemini. Gene 3.

Nonum præceptum.

ſ. ad potiẽdum ea carnaliter.
NOn concupiſces vxorem proximi tui.

Ne quis exiſtimaret ſolam vxoris alienę cõcupiſcentiã peccatum non eſſe, niſi exterius in actum carnalem prorõperet: ſicut Paulus lòquens in perſona vulgi, dicebat Roma.7. peccatũ non cognoui, niſi per legem: nam concupiſcẽtiam neſciebam, niſi lex diceret: Nõ cõcupiſces: quàm obrẽ lege diuina (vbi vel de intimis cordis cogitatibus iudicatur) violãdę vxoris alienę deliberata voluntas (quæ etiã propter extrinſecum aliquod impedimentum in op⁹ exterius nõ exijt) hic vetatur explicitè: implicitè etiã omnes illiciti affectus carnales, omnisq; libidinoſus conſenſus in delectationẽ luxuriæ: cuiuſmodi ſunt impudici viſus, tactus, & oſcula, laſciuus ſermo, & in cogitatiõe, vene

rcorum

reorum delectio voluntaria ſola autem carnis concupiſcētia, cui non acceſsit voluntatis conſenſus, non imputatur ad peccatum.

Contra hoc ſic peccatur.

polluere & thalami coniugalis fidelita
proximi ſui cōtaminare tē quā vxor debet marito.
Alterius violare torum
voluntate, ſi eam poſſet aut auderet exequi.
qui mente paratus:
Qui viderit mulierē ad cōcupiſcendū eā,
iam mœchatus eſt in corde ſuo, Matth. 5. oſcula dat
Qui vetitos viſus, tactus, & baſia figit:
inhoneſta præbet attētas
Qui loquitur laſciua, ſuasq; ijs arrigit aures.
motus carnis refrænat de venereis diutius
Nec carnem reprimit, ſed turpia mente
cogitat.
volutat.
probe or- cum faſtu allectus atq; irre-
natus ingreditur titus libidine.
Comptus & incedit turpi pellectus amore:
alio quouis modo meditatur et procurat.
Quiq; modis alijs turpes molitur amores:
omnis tranſgrediens id quod in nono præ-
talis lex diuina docet, cepto.
Is peccat, violans diuinæ dogmata legis.

Decimum præceptum.

ne appetas ad habēdū īiuſte bona ſeu diuitias
NOn concupiſces rem proximi tui.

Hic explicitè vetatur efficax voluntas furandi aut iniuſte vſurpādi alienum, ſi adeſſet opportunitas et facultas, aut niſi pœna aliqua timeretur: implicitè etiā inſatiabilis illa cupiditas quocunq; modo habendi. Quamuis autem in ceteris quoque efficax volūtas (prædita tamen ne in opus exeat) de ſe mala ſit veluti eſt volūtas non ſeruiend deo, peierādi, non ſanctificandi ſabbatum, non honorandi parētes, occidendi quempiam, & falſum teſtimonium

dicendi: Tamen quia hæc nihil in ſe habent delectabilis, ꝑpter quod concupiſci poſſint, imo potius habent in ſe quid horribile. Luxuria ideo habet in ſe quid delectationis: & diuitiæ quid vtilitatis: vnde hæc duo propter ſe appeti & cõcupiſci poſsũt: his accedit, quod natura humana ad iſtas duas cõcupiſcentias eſt valde prona. Idcirco poſtquam in ſexto præcepto vetitum eſt mechari, et in ſeptimo furari: hoc eſt poſtquã vetita nobis eſt voluntas exiens in actum: ſeu volũtas ſimul cum opere, quæ cõiuncta vnum peccatum coefficiunt. Conſequenter quoque horũ duorum concupiſcentiã (ad quæ homines magis inclinati ſunt, & quę in ſe aliquid delectabilis prę ſe ferunt) deſ nominatim vetuit: in nono quidẽ præcepto ipſam cõcupiſcentiam mœchandi, in decimo autem cõcupiſcentiam furãdi, quæ quidem exteriorem actionem prorumperẽt, niſi aliunde interueniret impedimentum.

Contra hoc ſic peccatur.

aut niſi metuerẽ ſeu furarer machinor & molior
Si poſſem: raperem: procuro damna
proximi mei.
propinqui:
ludo etiam licito abutor tan- vijs il-
quam negotiatione ad lucrũ . licitis acquirere
Ludo lucri cauſa; male quęrere multa,
valde opto.
percpto.

Cõpẽdiũ ſeu abbreuiatio decẽ pręceptorũ legis Moſaicę.

EPITOME

DECALOGI.

ordine dignitate.

Primum & maximum mandatum.

imo veriꝰ redamabis q fecit te, et bñfecit tibi
Diliges . Dominum
Deum tuum,

Dili-

Diligere:eſt ei cui intēditur,veraciter velle bñ: dilectio eſt vera in aliquē beneuolentia:Ideoq́;diligere deū,eſt cō gratulari deo,quod ipſe ſit deus et dominus:hoc eſt,quod ſit omnipotētiſsimus perfectiſsimusq́;,& ſummè bon⁹. Eū vero ſup oīa diligere,& ipſum ſummū bonū ſumme amabile ita diligere,vt potius vellemus quodcunq; aliud nō eſſe,quàm aliquod bonum aut perfectionem ei deeſſe.

Itaq; diliges dominum deum tuum,idq́;

ex toto voluntatis effectu,ſeu intentione,per amorem.

ex toto corde tuo,

ex tota virtute animali, vitali, ſeu ſenſibili: hoc eſt, ex toto appetitu ſenſitiuo,executiuo, operum exteriorum in honorem Dei.

ex tota anima tua,

ex toto intellectu per fidem,ſpem, meditationem,diſquiſitionemq́; mandatorum eius.

& ex tota mente tua.

Qui totum nobis dedit,totū à nobis exigit: ſic vt nihil diligamus præter eum,aut non niſi propter eum,denique etiam nihil contra eum.

prædicto,quia vtrunq; eſt de dilectione.

Secundum mandatum ſimile huic.

tametſi ab eo non dilectus

omnē hominē vndecunq; ſit

ipſi faciens quæcunq; tibi fieri velles, & nihil faciens quod tibi fieri nolles.

DIliges proximum tuum, ſicut teipſum.

Proximus aūt eſt oīs cui impēdere mīam ſeu bonū aliq̄d poſſumus,& debemus in neceſsitate:ſicuti & ipſe nobis viciſsim:nomē enim ꝓximi ad aliquid eſt, nec quiſquam eſſe proximus niſi proximo poteſt. Verū memini cuiquā denegandū eſſe miſericordiæ officiū,Chriſtus ipſe parabolicè oſtēdit(Luce.10.)de Samaritano,qui exhibuit miſericordiā Iudæo,& multū alieno, natione, profeſsione, & conditione .Ideoque concludit illum huic fuiſſe verè

proximũ:et ſic omnis homo omni homini proximus eſt tã ob conſimilis naturæ humanę communionem, quàm ob eiuſdem beatitudinis (ad quam pariter vocantur) participationem.

Itaq; hoc præcepto iuberis diligere proximum: ſed modus additur, quia ſicut teipſum: prius tamẽ & magis teipſum, deinde proximũ. Deus etenim metiẽs dilectionem proximi, per dilectionẽ tui præfert dilectionem tui, dilectioni proximi: quia menſura eſt perfectior menſurato. Ideoq; nunquã verè diligit proximum, niſi qui prius diligit ſeipſum: ordinatã enim oportet eſſe charitatẽ: charitas autem bene ordinata, incipit à ſeipſa.

ſuprà de dilectione Dei dictis & proximi — quidquid in toto pentateucho ſparſim præcipitur.

In his duobus mandatis vniuerſa lex

depẽdet, cõſequitur et conſequutiue ĩfertur, velut cõcluſiões ex ſuis principijs, — ſup. pẽdet. i. quidquid in libris prophetarũ ſparſim præcipitur.

pendet & prophetæ.

f. propter ſe — voluntate et amore — etiam pluſquam teipſum, malens quiduis perpeti, quàm eum offendere.

Dilige corde Deũ toto ſuper omnia, poſt quẽ

proximum tuum — vel diligere debes:

Dilige vicinum, ſicut te diligis ipſum:

non prouocatus amore, aut beneficijs tuis — vt in bonis tantum ei con — propter deum ſentias — opere & facto

Gratuito, ſanctè, iuſte, re,

quando neceſsitas proximis exigit.

quando neceſſum eſt.

In proximi dilectione modus eſt ſcilicet vt eum ſicut nos ipſos diligamus, De quo Matth. ſeptimo. Quæcunq; vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Et Thobię. 4. Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquãdo alteri facias. Hæc autẽ dilectio proximi debet eſſe gra-

gratuita,ſicut et Chriſtus gratis dilexit nos,vtpote nullis meritis noſtris præcedẽtibus,quũ adhuc eſſemus inimici eius. Secũdo debet eſſe ſancta:ſic vt proximus à nobis diligatur propter Deũ,ſeu in Deo:atq; amore eius:qui ipſos quoq; inimicos nobis precepit vt diligeremus. Atq; etiã propter Deum,ſeu ad Deum,tanquam ad finem vltimum:hoc eſt ei deſiderãdo profectionẽ gratiarum Dei, cœleſtemq́; gloriã eandem atq; æqualem ſicut et nobis:tamẽſi nõ tanto deſyderio id deſideramus alijs , quanto nobis ipſis. Tertio debet eſſe iuſta,ſic vt in bonis tantum proximo conſentiamus:nã in bonis tantũ voluntati noſtre ſatisfacere debemus Quartò debet eſſe vera,ſic vt nõ ſolũ diligamus verbo & lingua,ſed etiam opere et veritate. Quandoquidẽ effectus & ſigna exteriora dilectionis, quæ in cõmuni exhibentur omnibus,non debent inimico denegari:vt eſt ſalutatio in occurſu,alloquutio,&c. Id quod Chriſtus Matt.5.edocuit exemplo Dei noſtri: qui ſolẽ ſuũ oriri facit ſuper bonos et malos , & pluit ſuper iuſtos et iniuſtos:& tamẽ multa ſpiritualia et gratuita dona infundit iuſtis ſuis,quæ denegat impijs : Ita ſpecialia quædã beneficia & ſigna familiaritatis,q̃ ex mera liberalitate impendimus amico,ea non tenemur impẽdere inimico:niſi ſecundum præparationem animi:ſcilicet quod illa ei impenderem⁹ in ſua neceſsitate:iuxta illud ad Romanos.12.Si eſuriet inimicus tuus,ciba illum:ſi ſitit,potum da illi.

quia alia multa ſunt | ſ.quæ patres ſuperaddiderunt decalogo.

Quinq; principaliora præcepta eccleſiæ.

quæ indicũtur ab eccleſia | obſerues et ſanctifices | in ijs audies miſſam integram | ſup.indicta ab eccleſia.

Feſta colas,pręſens ſacro:ieiunia ſerues:

quotannis ſaltem ſemel de peccatis tuis confitere

Annua ſit ſaltem ſcelerum confeſsio,Paſchæ

tempore paſchæ dignum omni veneratiõe.

Tẽpore,quo ſumes Chriſti venerabile corpus,

Sicut in veteri lege nō ſolum præcipiebatur obſeruantia ſabbati, ſed etiam aliarum ſolemnitatum, ita in noua lege non ſolum dies dominicus obſeruari præcipitur, ſed etiā alij dies feſti. Secūdò in his feſtis iubemur ſacrificio integro (hoc eſt, ab introitu miſſę vſq; ad ſacerdotis miſſionē aut benedictionem) intereſſe non ſolū corpore, ſed etiam mēte, ſeu voluntate vacandi Deū tempore ſacrificij. Alioqui ex induſtria animum à Deo auocare, eſt velut ibidem volūtariè dormire: dormientum autem nemo diceret miſſā audire. Tertiò eccleſia præcepit nobis ieiuniū quadrageſimale, quatuor temporū, & peruigilij nonnullorum feſtorum. Quartò omnes qui attigerūt annos diſcretionis, in quibus peccare poſſunt, iubentur confiteri peccata ſua, ſaltem ſemel in anno, tempore paſchæ: (quod durat quindecim dies, vtpote à paſcha florido vſq; ad paſcha clauſum quod Quaſi modo dicitur) non tamen retardari debēt confeſsio et communio vltra ipſum diem paſchæ, niſi ſubſit cauſa rationabilis. Quintò ſaltē eodem tēpore Paſchæ iubemur ſacroſanctam euchariſtiam recipere. Verū eodem anno quo pueri inducuntur ad confeſſionem, non protinus inducendi ſunt ad hanc ſacram cōmunionē: quia prius oportet, vt ſciant diſcernere panem ſacramentalē à materiali, præ ſe ferantq; pietatis & religionis indolem. Id quod eis accidere poteſt circiter vndecimū, aut duodecimū annū. Hic notandum, quòd præcepta Dei ſunt precepta iuris naturalis: præcepta verò eccleſiæ obligāt ex ſola inſtitutiōe, & ideo poſſūt eſſe aliqua impedimenta propter quæ aliquis excuſetur ab eis. Alioqui obligāt ſicut præcepta Dei, Lucæ. 10. Qui vos audit, me audit.

quæ ſunt capita, radices, & initia multorum peccatorum, quia ex his multa peccata oriuntur.

PECCATA CAPITALIA.

Septem ſunt peccata capitalia comprehen-
eius ſingulis literis, ſingu-
la peccata inchoantibus
ſa ſub hac dictione SALIGIA.

Super-

Initium omnis Radix omni- hāc multa,eaq́;
peccati eſt ſu- um malorū eſt grauia peccata
perbia. cupiditas. comitantur.
*S*uperbia, Auaritia, Luxuria,
Inuidia diaboli mors hęc prębet materiā luxuriæ.exci-
intrauit in orbem tat rixas,peruertit ſenſum, &cæ.
Inuidia, Gula,
Ira viri iuſtitiam Dei Multam malitiam
non operatur. docuit ocioſitas.
Ira, Acedia,
ſuperbia vel auaritia luxuria inuidia ira ſeu iracundia
Faſtus,auarities,luxus,liuor,gula,bilis,
vel ſegnitia .i.principalia & maiora,ſicuti dici-
.i.acedia mus literas capitales.
Segnities:cōtra hęc capitalia crimina ſeptem.
liberalis,idq́; contra verus & erga alios bñ-
cōtra ſuper contra aua- luxu- non ſi uolus,idq́; con-
biam ritiam riam ctus trā inuidiam.
*S*is humilis,largus,caſtus,ſyncerus amicus,
in cibo & ſemper paratus bene operari,
potu .i.aduerſitatis idque contra acediam
Sobrius,aduerſi patiēs,ad op⁹ quoq; prōptus.

Peccatū dicitur capitale,ex quo oriuntur alia peccata propter eius finē, hoc eſt,quia habet finem multū appetibilē,cuius cauſa homines procedūt ad multa mala faciēda. Veluti ſupetbiæ finis,eſt propria excellētia. Auaritię finis eſt ſufficiētia,quā nobis promittūt diuitiæ, quia pecuniæ obediūt omnia,& denarijs vtimur ad omnia habenda.Luxuriæ finis,eſt voluptas carnis.&c. Nec obſtat aliquod vitiū capitale aliquādo,ex alio naſci dummodo conſtet ex ipſo alia vitia plerumq; oriri.

De Superbia.

Superbire,quaſi ſuper ſcire,ſeſe nimis exaltando.

*S*uper

peruerſum contra ordinem rationis.

desyderium

SVperbia, eſt appetitus inordinatus pro- honoris ſupra propriam menſuram.

priæ excellentiæ.

Quoniam ad propriam excellentiam pertinet, vt quis manifeſtetur alijs: ideo vana gloria immediatè procedit à ſuperbia, quaſi primò filia ei9: aut (ſi mauis) eius germana, & comes, & ſocia. Itaq;.

Vacua ſeu de vacuis & rebus nihili quæ gloria quum magnificat, tamen re vera vanum quid eſt.

Vana ſeu inanis gloria, eſt appetitus inor- excesſiu9 et immoderatus, vt ſua excellentia manifeſtetur apud alios, & ab ijs cognoſcatur.

dinatus manifeſtationis propriæ excellentiæ.

cum aliorum cõtemptu præ ſe.

ab excelleo, es, ſecundæ coniugationis.

Contemnens alios, cupit excellere ſuperbus: vult ab alijs cognoſci quod ĩ ſe quãdã habeat excellentiã.

Excellens, alijs vult gloria vana videri.

Aliquis facile credit id quod multum appetit: ideo ſuperbus ex nimio appetitu ſuæ excellentiæ inclinatur ad æſtimandum de ſe vltra quàm eſt.

Quinq; ſpecies Superbiæ.

aut ita apud ſe gloriari et ĩgratum eſſe, quaſi aliunde non acceperis.

In hoc contemnitur, imò negatur Deus eſſe benefactor noſter.

Credere bona ſua à ſe habere, & non à Deo.

aut ita apud ſe gloriari & ingratum eſſe, quaſi merearis hæc ex condigno vi operum tuorum.

Credere ſe ea habere à Deo,

ſed con-

In hoc contemnitur, imò negatur gratia, dum merito pro priorum operum ea tribuamus, omnis vero noſtri merit[1] radix eſt gratia quæ abſq; præuio merito datur.

ſed condigne pro meritis.

aut per bonum non habitum ita ſeſe extollere, ac ſi illud haberetur.

Exiſtimare de ſe id quod non eſt:

In hoc gratia Dei non petitur, quia habere creditur: qui autem non petit, eam non accipit.

aut plus quam eſt.

velle ſe magnum eſſe:
& ſolum magnum.

Præſumere ſe illud habere ſingulariter,

In hoc negatur multiplicatio largitatis & beneficentiæ diuinæ erga alios.

quod etiam alij habent,

parui æſtimare, ideoq; deſpicere & dedignari.

Vilipendere imperfectiores, qui non habent id quod habes.

ſuperne bona naturæ, gratiæ
à Deo aut fortunæ puto. ſ.

Cœlitus iſta puto mihi non data, vel data

mihi à Deo

digne

ex operũ meorũ cõdignitate, ſeu
vi & valore meritorũ mihi attribuo
meorũ, ſine gratia p̃uia atq; arrogo ſ. bona in me

Pro meritis: tribuo maioráve, pluráve q̃ ſint.

exiſtimo me ſolum habere ea quib⁹ etiã alij prediti ſunt.

Solus habere puto multis communia: ſolus

pre alijs donatus in cõparatiõe ad me imperfectiores

Predit⁹ his cũ ſim, pre me contemno minores.

Contra hæc ſciendum eſt, quod

operis præueniens & monens
boni nos ad aliud bonum.

Quidquid habes meriti, præuentrix

auxiliũ Dei gratuitũ gratia, operatur illud in nobis et nobiſcũ donat.

merita illa quę ipſe in nobis operat⁹ eſt, nõ tñ ſine nobis præmiatur

Nil Deus in nobis, præter ſua dona, coronat.

Gratia Dei præuenit nos ad bonũ, hoc eſt, ipſum bonum agendũ nobis primo repręſentat, et ſuggerit: poſtea verò idem bonum nobiſcum cooperatur et perficit. Quæ gratia Dei præueniẽs & cooperans, meritis noſtris non redditur, ſed gratis nobis datur, vnde & gratia dicitur, & tamen omne noſtrũ opus bonum (quod dei gratuitũ eſt donũ) Deus ita remunerat in nobis: acſi ſolum proceſsiſſet ex nobis. Ideoq; vnicuiq; noſtrum dicit Apoſtolus. 1. Corinth. 4. Quid habes quod nõ accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi nõ acceperis? at iuſtus gratia acceptâ bene vtẽs, eiq; libero ſuo arbitrio cooperãs vtique apud Deũ meretur gratię ac iuſtitiæ ſuæ & æternę glorię incrementum. Ad Roma. 2. & Matthei. 25.

Quatuor ſpecies vanæ gloriæ.

Magna humilitas eſt, habere vnde lauderis, & laudem refugere, ita magna ſuperbia eſt, nõ habere vnde lauderis, & laudẽ appetere.

Q Vempiam velle æſtimari de ijs quæ ipſe non habet.

Malum eſt, peccati nũquã meminiſſe. Peius meminiſſe et nõ dolere. Peſsimũ meminiſſe, & de eo lætari et gloriari.

Velle æſtimari de malefactis ſuis.

Tranſeũtibus, pereũtibusq; rebus, ſimul cũ eis trãſit, peritq; gloria ex eis: quia ceſſante cauſſa, ceſſat & effectus.

Velle æſtimari de ſuis bonis tranſitorijs,

ad humanam gloriam ordinare ſua opera bona, & in ea vltimum finem conſtituere, eamq; præferre obſeruationi pręceptorum: velut peccare ob amorẽ gloriæ conſequendæ, aut ob timorem gloriæ perdendæ.

Malle laudem humanam quã bona ſpiritualia:

vacua ſeu inanis | vacuis et ĩ quibus nõ eſt ſufficiens materia gloriandi. | ſ. mundanum

Gloria vana petit vanis de rebus honorem:

Vt

pro bonis gloriatur quũ malè que tranſeũt,
exẽpli quæ non fecerit, et exultat & facile cadũt
gratia habet in rebus peſsimis ſeu pereunt.
Vt de nõ habitis, de crimine, deq; caducis
bonis na- humanæ glorię et honoris appetẽtior, quã pu-
turæ & ritatis cõſcientiæ ſuę, & quã gratiæ diuinæ, bo
fortunæ norumq; ſpiritualium.
Rebus: & humanam laudem q̃ cętera mauult.

1. obiectum ſeu cauſa materialis
Materia Superbiæ & vanæ gloriæ.

quodcũq; bo bona ęſtima- nobilitas dominũ reddit? et
num opus tio ſeu opinio parentũ ſuper alios diuitię:
Virtus, ſama, genus, dominatio, cenſus,
ſalutationes & reuerentiæ.
honores,
veſtium euentus pueritia in ar-
ornatus bonus. te quacunq; ingenij perſpicacitas,
Veſtitus, fortuna, licentia, mentis acumen,
docere alios ſanitas pulchritudo fortitudo habere
Dogma, valetudo, ſpecies, vox, robur,
amicos
amici,
fere ſemper reddere
Hęc plerumq; ſolẽt hõminẽ pręſtare ſuperbũ.

Res quælibet poteſt eſſe materia & cauſſa ſuperbiæ. Etenim quidni æquè ſuperbiat pauper de ſacco nouo, ſicuti diues de purpura & byſſo? in hoc tantum vitio id reperitur, quod etiã in bonis operibus ſuperbia timetur. Cętera vitia valẽt in malefactis, obſtãtq; bonis operibus ne hæc fiant: ſuperbia vero cauenda eſt etiã in benefactis, vt pote quibus inſidiatur vt pereãt: vt dum pro eis gloria tẽporalis recipitur, æternæ gloriæ merces eis debita amittatur. Imo in ipſa quoque humilitate caute cauendum eſt à ſuperbia: quia pleriq; dum ex humilitate alijs placere negligunt, in hoc ſibiipſis placent & ſuperbiunt: & dum laus vitare videtur, mirum in modum appetitur.

Peccata eiuſdem ſpeciei, deſcendentia ab illis, præſertim ſecundum appetitum finis.

Superbiæ & vanæ gloriæ tredecim ſunt filiæ.

aggredi opus excedens facultatem aut iuriſdictionem noſtram.
Præſumptio,

animi elatio ſibi arrogans atque aſſumens pluſquã par eſt.
Arrogantia,

de nobis pluſquã ẽ aut apparet dicere.
Iactantia,

tumor in inceſſu & geſtu corporis
Faſtus,

appetitus dignitatis ratiõe honoris.
Ambitio,

obſtinatio, in propria ſentẽtia perſeuerãs pluſquã oportet.
Pertinacia,

ſuperflua indagatio rerũ ad ſe non pertinentium.
Curioſitas,

erubeſcere ſuã ſubiectionẽ, vilitatem veſtiũ, & ſimilia ſigna humiliatiõis
Erubeſcentia de humiliatione,

velle libere facere propriã voluntatẽ
Libertas.

nolle obedire ſuperiori ĩ ijs in quib⁹ ſubijcimur ei
Inobedientia

cõtra cõmunia et cõſueta agere, vt ſupra ceteros appaream⁹.
Singularitas,

non retribuere benefactori quod ei debemus
Ingratitudo,

ſimulare perſonam iuſti aut iuſtioris.
Hypocriſis.
velut rex Tyri, dum dixit, Deus ego ſum et: phariſeus, Non ſum ſicut cæteri hominum.

difficilia & ſupra vires aut poteſtatem ſuam
Ardua præſumens, nimium tribuens ſibi,
verbis ſe laudans
iactans:

Faſtuoſus ambitioſus
Cerebroſus à cerebro peruerſo. i. pertinax & peruicax
Curioſus à curia ſeu cura nimis & peruerſa.
Faſtus & ambitio, cerebrũq;, & curia in oſus.

qui erubeſcit humiliari, & coram alijs abiectior videri
ſubijci & habere ſuperiorem
obedire iuſsis ſui ſuperioris
Quem pudet eſſe humilem: ſubdi parereque nolens;

Singu-

ſingularis à gratias nõ re- hypocrita ſint,ha-
cõmuni mõ ferẽs accepti ſimulator beantur
ſegregatus beneficij ſanctitatis que.

Singulus,ingratus,ſimulans,hi ſunto ſuperbi.

Mala quæ proueniunt homini ex ſuperbia.

Si tibi gratia,ſi ſapientia,formaq; detur:Inquinat oĩa ſola ſuperbia,ſi comitetur. Bona p rop te vanam gloriã facta fiunt mala & demeritoria.

Inquinat egregios adiuncta ſuperbia mores.

Initiũ oĩs peccati ſuperbia,quia in omni peccato eſt inobedientia. vitium capitale ex quo cetera prima eſt à Deo recedẽtib9,et vltima ad Deũ redeũtibus

In vitijs prima eſt,caput & regina:peritq;

Dum bñ pugnaris,dum cuncta ſubacta putaris:Quæ prius incẽſtat,vincenda ſuperbia reſtat. cætera vitia valẽt in malis, hoc verò etiã ĩ bonis.

Vltima dum recipis:virtuti ſola timetur.

cũ cetera vitia fugiant à Deo,ſola ſupbia opponit ſe Deo deponens potẽtes de ſede domansq; eorũ ſuperbiã per culices & alia minuta,quib9 reſiſtere nequeunt:ideoque cõfunditur eorum ſuperbia.

Sola Deo obſiſtit:ſed ei Deus ipſe reſiſtit.

permittit eos cadere in turpe aliquod peccatum:vt turpitudinẽ ſuã agnoſcentes humilientur gratias gratis datas,è quibus ſuperbiebant.

Permittitq;,ruat,retrahens ſua dona: fluentes

Sicut alta ſiccantur,et ima replẽtur:ita excelſus dominus humilia reſpicit,irroratq; gratiarum ſu arum imbre,alta verò à longè cognoſcit.

Montibus ex altis lymphæ,decliuia replent.

Tollũtur in altũ,vt lapſu grauiore ruãt. turgida & q̃ ſeſe attollunt, rcprimũtur et frãgũtur cohibentur.

Alta ruũt,inflata crepãt,tumefacta p̃muntur.

Status ſublimior multis patet difficultatibus,inſidijs, & contradictionibus:à quibus eſt immunis humilior vitæ conditio,vtpote cui nemo inuidet.

Tutior eſt nauis, modico quę flumine fertur.

 Plebe

Stultum eſt tui precium metiri ex hominũ opinione, qui quotiens volent, te prius laudatũ vituperabunt: ſicq; mo do magnus eris, modo paruus, modo nullus.

Plębe nihil leui⁹, modo cõmẽdat, modo dãnat

Perſępe quanto plus fugies gloriã laudẽq; hominũ, tanto magis ſequetur te: & contrà, quia oĩs qui ſe humiliat, exaltabitur: & qui ſe exaltat, humiliabitur.

Gloria vitantem ſequitur, vitatq; ſequentem:

Superbus magni ſe æſtimat, ſibiq; de factis ſuis applaudit non placet humilibus non etiam ſuperbis: quia inter hos ſemper ſunt iurgia.

Nam ſibi ſola placẽs, hominiq; Deoq; peroſa eſt.

Lucifer cũ ſocijs è cœlo empyreo corruit per ſuam ſuperbiã fugatur ipſe et lõga eius poſteritas.

Hinc ruit e cœlo cacodæmõ, exultat Adam

à paradiſo voluptatis quẽ terreſtrem vocant, ſignum & præſagium reprobatiõis & dãnationis: Diabolus enim rex eſt ſuper omnes filios Superbiæ.

Elyſio: reprobis ipſa eſt inſigne futuris.

i. exhortariorum

Carmen parænetićum, auocans à Superbia.

Chriſtus Deus humiliauit ſemetipſum, factus obediẽs vſq; ad mortẽ eamq; crucis propter vitæ breuitatem.

Fit Deus ipſe humilis pro te; & tu bulla

propter cadaueris corruptionem

putredo,

propter cadaueris in vermes cõuerſionem. Quid habes quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? 1. Corinth. 4.

Et vermis (qui cũcta refers accepta) ſuperbis?

bona ſpiritualia, & gratias gratis datas. non haberes vltra materiam glo. mundi

Quid, ſua ſi repetat dominus? quid ſi tibi morbus

Corpo-

bona corporalia ſeu bona naturæ vt ſunt ſanitas, fortitudo, pulchritudo, perſpicacitas &c.

Corporis abſumat dotes, ſurque auferat

bona temporalia, in quibus gloriaris.

aurum?

Vnde ſuperbit homo? cuius conceptio, culpa:
Naſci, pœna, labor, vita neceſſe, mori?
Poſt hominem vermis, poſt vermem fœtor & horror:
Sic in nòn hominem vertitur omnis homo.

Quantula ſint hominum corpuſcula, ſola probat mors,

Diſcerne ſi potes dominũ à ſeruo, diuitem à paupere, pulchrum à deformi, & fortem à debili.

Infima ſupremis æquans: niſi forte ſuperbus

Si diues cum eſſet in tormentis, vidit Lazarũ mendicum in ſinu Abrahæ. Et Sapient. 5. Damnati videntes gloriam iuſtorum dicent inrra ſe. Hi ſunt quos habuimus aliquando in deriſum & cætera.

Ardeat æternum, dũ quos ſpernebat, habebit.

Non es dignus pane quo veſceris. Iã arderès in inferno, niſi eſſet miſericordia dei. Forſitã nullum vnquam feciſti opus Deo acceptum & meritorium.

Gloria perpendens tua quid peccata merētur,

ſupercilijs annuimus aut negamus: & in eis maxime indicatur arrogantia.

In auibus criſtæ erectiores, indicia ſunt animoſitatis, indignationis, & elationis.

Pone ſupercilium: criſtas faſtumq; remitte.

De humilitate, quæ eſt contraria Superbiæ.

ſeu ſummiſſio — imo fundamentũ omniũ virtutum

Humilitas eſt virtus qua homo per veram

fragilitatis ſuę cõſyderationē

de ſe humiliter ſentit, & de eo aliter ſentientibus nõ conſentit.

ſui cognitionem ſibijpſi vileſcit.

Perfecta humilitas eſt, ſi quantumcunque recta faciamus tamen nos viles & inutiles exiſtimemus: et cũ ſimus

apud Deum magni meriti, tamen per humilitatẽ nobiſip ſis videamur infimi, & de nobis ſemper ſentiamus, lõgè infrà quam ſumus. Hæc autem humilitas naſciturex cõſyderatione noſtrę fragilitatis et imperfectionis, reſpectu rei melioris, et perfectioris in alio conſyderatę: ſicuti ecõtrario, reſpectus rei deterioris in alio et perfectioris ĩ ſeipſo, mater eſt ſuperbiæ & elationis, eſt enim horũ contrarius reſpectus.

per quos gradatim deſcenditur.

Tres gradus humilitatis.

hæc humilitas eſt ſufficiens quia, ſufficit aliquem ſic humiliari.

Subdere ſe maiori, nec præferre ſe æquali.

hæc humilitas eſt abundans, & ſupra quã iuſto neceſſe ſit ad ſalutem

Subdere ſe æquali, nec præferre ſe minori.

hæc humilitas eſt ſuper abundans & perfectiſsima.

Subdere ſe minori, nec præferre ſe vlli.

.i. ea quę vera humilitas efficit in homine.

Effectus humilitatis.

ſuas laudes nõ audit libenter: nec tam æſtimat ſe ex aliorum æſtimatione, quam ex ſua ipſius conſcientia.

Verè humilis, propriæ laudi non arrigit aures,

Superbia gaudet de gloria, humilitas verò de contumelia.

cõfitetur probra ſeu opprobria & prædicat.

Probra parum curat, quia de ſe plura fatetur.

bona opera quæ raro & à paucis fiunt, facit in occulto: ſic vt neſciat ſiniſtra quid faciat dextra.

gaudet vilis æſtimari apud alios, qualem ſe exiſtimat apud ſe.

Occultat virtutis opus, vult vilis haberi,

vitia magis cõſiderans ſua quã virtutes ſuas.

dum econtrario magis cõſyderat aliorum virtutes, quàm vitia.

Se paruiſaciens, alios pluris facit,

ne imperfectiſsimum quidem aut miſerrimum.

vllum.

non deſpicit, male iudicando de eo, aut irridendo eum. præueniens honore.
Non ſpernit, cunctos reuerens ijsque
promptus obſequi & miniſtrare, etiam in abiectiſsimis miniſterijs.
obſequioſus.
nouiſsimum locum eligit. quia multo tutius eſt.
Accubitus primos refugit, mauultque
quàm præeſſe, ſeu prælatum eſſe alij s.
ſubeſſe,
quæ ſibi iubentur non interrogans, nec apud ſe diſcutiens habeat ne prælatus cauſſam rationabilẽ talia præcipiendi ei.
Iuſſa facit non diſquirens quæ cauſſa iubendi.
ſ. à ſuo prælato aut etiã à Deo inflictã pœnã patienter, & non tolerat murmurans.
Correptus, mala fert patiens, benefa-
beneficia in eum collata cum actione gratiarum
ctaque gratus
recognoſcit: exactiſsimum diſcuſſorem operum noſtrorum.
Agnoſcit: dominumq; timens,
timet etiam de bono opere, ne fortè illud aliqua ex parte diſpliceat Deo.
opus omne veretur.
magis opiniones & cõſilia approbans
Alterius mage ſenſa probans, quàm pro-
eis acquieſcit, abhorrens proprium conſilium, & propriam voluntatem.
pria, cedit.

humilitas in vestibus, in inſeſſu & in moribus taciturnitas præ ſe ferunt.

Veſtitus,greſſus,geſtus,vox rara,loquuntur

interiorem quandam modeſtiam. quia hec ſigna humilitatis, ſunt velut indoles & præſagium hominis prædeſtinati & electi ad cœleſtis regni beatitudinem.

Simplicitatem animi delecti ad regna beata.

ab aueo,aues,i.cupio.

De Auaritia.

nimia & ſupra modum cupiditas

Avaritia ,eſt immoderata auiditas poſsidendi diuitias.

habendi

auaritiæ

Huius duæ ſunt ſpecies.

ſuá pluſquam par eſt amare, eaq; tenacius retinere.

Deficere in dando.

aliena inique concupiſcere, accipere,aut acquirere.

Excedere in acquirendo,

vel tenens contra æquitatem.

Eſt ve tenax nimium , vel iniquè acquirit auarus.

Natura contenta eſt paruo, auaritia autem inexplebilis eſt. Primum ſeſe excuſat per inopiã, poſtea verò accreſcit etiam per copiam:quia Creſcit amor nummi, quantũ ipſa pecunia creſcit:Et minus hãc optat qui nõ habet. Inopiæ deſunt multa,auaritię verò deſunt omnia: nã auaro de eſt tã quod habet,quàm quod nõ habet. Ipſe nulli eſt bon⁹,ſibi vero peſsimus:quia ꝙ alijs abſtulit,ſibi negat, & ſemp egere ſe putat:omnibus poti⁹ videtur,diues,quã ſibi:nos verò quomodo appellabim⁹ diuitẽ,qui ſeſe ſentit egentẽ?Etenĩ equè egens eſt is qui non ſatis habet,& is cui nihil ſufficere poſſet,Auaritia quo plus habuerit,eo plus

plus appetit:deſyderatis rebus nō extinguitur, ſed augetur:inſtar ignis excreſcit,poſtquā ligna (quæ conſumat) acceperit:& vnde videtur ad modicum flamma cōprimi, inde paulo poſt cernitur dilatari.

tanquam ex matre & radice.

Ex defectu in dando naſcuntur quatuor filiæ.

pluſquam par eſt,amare,delectari,& ſperare in multitudine diuitiarum ſuarum.

Oblectatio nimia in ſuis diuitijs,

inhumanitas atq; impietas,nolendo ſubuenire indigentibus,aut etiam nobis ipſis.

Tenacitas,

non reſtituere male acquiſita,aut à te, aut ab ijs qui ea tibi reliquerunt.

Detentio alieni,

nimis anxie ſolicitum eſſe de futuro,non habita ſpe in domino,qui paſcit etiam volatilia cœli.

Cura ſuperflua.

diuitias meas nimiū amo,& in eis memet oblecto:tametſi alienas rapere nolim. — erga miſeros et ī digentes — parcus illiberalis & immiſericors.

Diuitijs nimiū oblector:miſeriſq; tenax ſum,

non reſti- tuo — iniu- ſte — acqui- ſita — cura inutilis:etenī quis noſtrū ex ſolicitudine hac poteſt adijcere ad ſtaturā ſuā cubitum vnum?

Detineo male parta:mihiq; ſuperflua cura eſt.

Amamus diuitias,quia longam vitam nobis promittimus:aut quia mūdanam gloriam eis annexam videmus. Econtrario autem facilè cōtemnit omnia, qui ſe ſemper moriturum cōſyderat:vileſcuntq; temporalia,dum conſyderantur æterna.

De exceſſu in acquirendo naſcuntur duodecim filiæ.

furtū rei ſacræ aut ex loco ſacro — occulta ablatio rei alienæ inuito domino — violēta ablatio rei alienæ.

Sacrilegium,Furtum ſimplex, rapina,

Vſura

lucrum ex mutuo.

Vſura,

fraus in emptione, venditione, aut alijs cõtractibus

Fraudulenta negotiatio,

ꝑ pecunia prodere aliquẽ, aut res eius, aut ſecreta.

Proditio,

emptio aut venditio rei ſpiritualis aut ſpirituali coniunctæ.

Simonia,

lucrũ ex arte ſeu negotiatione illicita, & quæ nõ poteſt exerceri ſine peccato.

Quæſtus ſceleratus,

lucrum ex illiberali operatione quæ eſt infra dignitatem operantis.

Quæſtus turpis,

per munera induci ad falſum iudicium, teſtimonium, acceptionem perſonarũm, &c.

Corruptio munerum,

Væ qui coniungitis domum domui & agrum agro: nunquid habitabitis vos ſoli in medio terræ? Eſa. 5.

Superflua acquiſitio,

Non concupiſces domum proximi tui, non aſinum, nec omnia quæ illius ſunt, Exod. 20.

Concupiſcentia alieni.

res ſacras & furor, aut deo dicatas rapio — Sacra lego, furor,

clam — furor,

per vim & violentiam — rapio vi,

mutuũ do ad vſuram. — fœnero,

circũuenio fratrem in negotio. — fraudo,

ſic Iudas Chriſtum. — Prodo,

ſimoniacus, Simonis magi imitator. — Simon fio,

exerceo artem vetitam diuina aut humana lege: ut ſunt meretricium, ſortilegium, alea, &c.

ſceleratum exerceo quæſtum,

vile, abiectũ, ſeruitiũ & me ĩdignũ obſequiũ. — Turpe miniſteriũ ſubeo,

demitto me vſq; ad — per munera vincor,

deuiò à veritate et ꝑſcripto legis. — per munera vincor,

vndecunq; per fas & nefas. — Vndiq; conquiro,

aliorũ bona — cupioq; aliena malignè.

iniuſte ſeu vt iniuſto modo ea habeã — malignè.

In rebus poſsidendis quatuor ſunt obſeruanda. Primum

mū,ne licita illicitè appetamus,aut acquiramus. Secūdū ne etiā licite acq̄ſitis illicite vtamur,aut abutamur. Duo etenim ſunt quę ſolent illicite acquirere,ſcilicet ſuperbia & auaritiā:& duo quæ acquiſitis vtuntur illicite, ſcilicet gula & luxuria. Tertiū eſt,ne licita illicite defendamus. Quartum,ne nimia quātumuis licite poſsideamus et nobiſipſis retineamus:quia id quod ſupereſt nobis debem⁹ erogare egenis. Quod ſi ſola neceſſaria nobis retineamus, multa ſuperflua habere ꝓbabimur, & ideo ſi multum nobis fuerit,multū tribuamus:ſi verò modicū , illud ipſum libenter impertiamur:quia quicunq; potū dederit etiam aquę frigidę tantum,is non perdet mercedem ſuam. Imo vbi de⁹ in nobis nō inuenit facultatem, intus coronat noſtram bonam voluntatem.

De contemptu diuitiarum,qui contrarius eſt auaritiæ.

Inter prima, male acquiſita,inter q̄ reſtituenda
ſeu ante oīa etiā ſunt res inuētæ. ſunt ſ. poteſtas
Imprimis malè parta quidē reddenda, facultas
quia alioqui ad impoſsibile conſeruanda &
nemo obligatur continenda.
Si datur:eſtque lucris hæc vita tuenda
moderatis atq;
honeſtis.
modeſtis.
Habētes alimenta & qui
redditus & bus tegamur, ijs conten-
diuitiæ ti ſimus.1. Timoth.6.
Sufficiat ſenſus,quantum frigusq́ue,ſitisque
exigunt,ſeu ne- ad noſtrā hanc peregrinationē
ceſſe habent ſuperueniēte morte cito finiēdā
Atque fames poſcunt : ad iter breue non tot
neceſſaria ſunt.
opus ſunt.
quæ humano vſui neceſ
quare nō ſ. rebus ſariæ ſunt.
Imo etiam quidni multis quorū indiget vſus,
Indi-

pecuniæ indigentia ſeu egeſtas.

Indigeas?nummi non ſola penuria,debet

Paupertas non ſolum pecuniæ, ſed etiã quarumcunq; rerum neceſſariarum. tu egens imiteris

Pauperies dici:ſecteris egenus egenum

qui in terris viuens eguit in ſe rebus multis,etiam egens nunc in membris ſuis. iuſte acquiſitis ad quarum reſtitutionem non tenearis.

Chriſtum,quod ſi opibus iuſtis præ diues abundans,

tuũ affectũ seu amorẽ cũ honeſta non aũt reconde; parſimonia vt faciunt auari.

Ne ponas ibi cor:frugaliter vtere:egenis

Cũ tẽporalia hęc data ſint ad tuendã hominũ vitã, quidquid vni vltra neceſsitatẽ ſupereſt,illius non iã dominus eſt, ſed cõſtitutus diſpenſator ergà indigentes. id quod ſupereſt poſt honeſtos ſumptus

Da reliquum,ſeu redde,quia id debetur eiſdẽ.

deus quamuis omnia hæc tibi primum largitus fuerit.

Largitorque Deus

quia ipſemet dixit:Quidquid vni ex minimis meis feciſtis,mihi feciſtis.Matth.25.

fiet tibi debitor:ejus

quia centuplum accipies, & vicius cauſſa ſeu ꝓpter eũ tam æternam poſsidebis

Noĩe quod dederis,multo cum fœnore reddet

illud præcedet te in cœlum,vbi pro illo æternum præmiaberis

Quod das,ſemper habes:

quod viuens nõ erogaueris,moriens relinques,forſitan raptoribus,aut hæredibus ingratis vel prodigis.

quod ſeruas,alter habebit.

Qui pecuniam magni æſtimat & diligit, eam det pauperibus ,& æternam eam habebit,& quidquid pauperibus

bus dederimus, ipſum integre poſsidebimus, ſicuti ipſe met dominus promiſit, dicēs Lu. 16. Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis: vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

ab ἔλεος .i. miſericordia.

De Eleemoſyna.

& non propter vanam gloriam.

Eleemoſyna, eſt miſericordia, propter Deum aliquid dans indigenti.

in erogãda eleemoſyna hęc obſeruabis conſyderabis

Sic Eleemoſynam facies: in dando videbis,

ꝙ ei nõ ꝑpter quãtitas nec tibi indigẽti noceat deum nec illi noceat.

Cui, quid, cur, quantum,

tempeſtiue, non expectans quoad egenus moriatur, nec iam potes eum liberare.

in ſecreto, ſi fieri poteſt.

quo tempore, quo ve loco des,

aliena debent reſtitui non erogari.

hilare da- tore dili- git Deus.

ſ. pauperi, nec de- datis glorians apud alios.

De proprio, lætus, nil exprobrans,

ſ. tanquã debitum ciuile, potes enim ſperare orationē.

Neq; ſperans.

Manus pauperis, gazophilaciũ Chriſti eſt: quod enim vni ex minimis meis feciſtis (ait Chriſtus) mihi feciſtis.

.i. ſuperfluitate venereorum, ſeu diſſolutione in venerem.

De Luxuria.

venereæ, ſeu carnalis delectationis

Luxuria eſt libidinoſæ voluptatis inordinatus appetitus.

Huius ſeptem ſunt ſpecies.

Forni-

auxiliũ Dei gratuitũ gratia, | operatur illud in nobis et nobiſcũ donat.

merita illa quę ipſe in nobis operat⁹ eſt,nõ tñ ſine nobis præmiatur

Nil Deus in nobis,præter ſua dona,coronat.

Gratia Dei præuenit nos ad bonũ,hoc eſt, ipſum bonum agendũ nobis primo repręſentat,et ſuggerit:poſtea verò idem bonum nobiſcum cooperatur et perficit. Quæ gratia Dei præueniẽs & cooperans , meritis noſtris non redditur,ſed gratis nobis datur,vnde & gratia dicitur,& tamen omne noſtrũ opus bonum(quod dei gratuitũ eſt donũ)Deus ita remunerat in nobis:acſi ſolum proceſsiſſet ex nobis. Ideoq; vnicuiq; noſtrum dicit Apoſtolus.1. Corinth.4. Quid habes quod nõ accepiſti?ſi autem accepiſti,quid gloriaris,quaſi nõ acceperis?at iuſtus gratia accepta bene vtẽs,eiq; libero ſuo arbitrio cooperãs vtique apud Deũ meretur gratię ac iuſtitiæ ſuæ & æternę glorię incrementum. Ad Roma.2. & Matthei.25.

Quatuor ſpecies vanæ gloriæ.

Magna humilitas eſt,habere vnde lauderis, & laudem refugere,ita magna ſuperbia eſt, nõ habere vnde lauderis, & laudẽ appetere.

QVempiam velle æſtimari de ijs quæ ipſe non habet.

Malum eſt,peccati nũquã meminiſſe. Peius meminiſſe et nõ dolere. Peſsimũ meminiſſe, & de eo lætari et gloriari.

Velle æſtimari de malefactis ſuis.

Tranſeũtibus,pereũtibusq; rebus,ſimul cũ eis trãſit, peritq; gloria ex eis:quia ceſſante cauſſa,ceſſat & effectus.

Velle æſtimari de ſuis bonis tranſitorijs,

ad humanam gloriam ordinare ſua opera bona, & in ea vltimum finem conſtituere,eamq; præferre obſeruationi pręceptorum:velut peccare ob amorẽ gloriæ conſequendæ,aut ob timorem gloriæ perdendæ.

Malle laudem humanam quã bona ſpiritualia:

vacua ſeu inanis | vacuis etĩ quibus nõ eſt ſufficiẽs materia gloriandi. | ſ.mundanum

Gloria vana petit vanis de rebus honorem:

Vt

pro bonis gloriatur quū malè quę tranſeūt,
exēpli quæ non fecerit, et exultat & facile cadūt
gratia habet in rebus peſsimis ſeu pereunt.

Vt de nō habitis, de crimine, deq; caducis

bonis na- humanæ glorię et honoris appetētior, quā pu
turæ & ritatis cōſcientiæ ſuę, & quā gratiæ diuinæ, bo
fortunæ norumq; ſpiritualium.

Rebus: & humanam laudem q̄ cętera mauult.

1. obiectum ſeu cauſa materialis

Materia Superbiæ & vanæ gloriæ.

quodcūq; bo bona eſtima- nobilitas dominū reddit? et
num opus tio ſeu opinio parentū ſuper alios diuitię:

Virtus, fama, genus, dominatio, cenſus,

ſalutationes & reuerentiæ.

honores,

veſtium euentus pueritia in ar-
ornatus bonus. te quacunq; ingenij perſpicacitas.

Veſtitus, fortuna, licentia, mentis acumen,

docere alios ſanitas pulchritudo fortitudo habere

Dogma, valetudo, ſpecies, vox, robur,

amicos

amici,

fere ſemper reddere

Hęc plerumq; ſolēt hominē prę ſtare ſuperbū.

Res quælibet poteſt eſſe materia & cauſſa ſuperbiæ. Etenim quidni æquè ſuperbiat pauper de ſacco nouo, ſicuti diues de purpura & byſſo? in hoc tantum vitio id reperitur, quod etiā in bonis operibus ſuperbia timetur. Cętera vitia valēt in malefactis, obſtātq; bonis operibus ne hæc fiant: ſuperbia vero cauenda eſt etiā in benefactis, vt potę quibus inſidiatur vt pereāt: vt dum pro eis gloria tēporalis recipitur, æternæ gloriæ merces eis debita amittatur. Imo in ipſa quoque humilitate caute cauendum eſt à ſuperbia: quia pleriq; dum ex humilitate alijs placere negligunt, in hoc ſibiipſis placent & ſuperbiunt: & dum laus vitare videtur, mirum in modum appetitur.

Peccata eiuſdem ſpeciei, deſcendentia ab illis, præſertim ſecundum appetitum finis.

Superbiæ & vanæ gloriæ tredecim ſunt filiæ.

aggredi opus excedens facultatem aut iuriſdictionem noſtram.
Præſumptio,

animi elatio ſibi arrogans atque aſſumens pluſquã par eſt.
Arrogantia,

de nobis pluſquã ẽ aut apparet dicere.
Iactantia,

tumor in inceſſu & geſtu corporis
Faſtus,

appetitus dignitatis ratiõe honoris.
Ambitio,

obſtinatio, in propria ſentẽtia perſeuerãs pluſquã oportet.
Pertinacia,

ſuperflua indagatio rerũ ad ſe non pertinentium.
Curioſitas,

erubeſcere ſuã ſubiectionẽ, vilitatem veſtiũ, & ſimilia ſigna humiliatiõis
Erubeſcentia de humiliatione,

velle libere facere propriã voluntatẽ
Libertas.

nolle obedire ſuperiori ĩ ijs in quib9 ſubijcimur ei
Inobedientia

cõtra cõmunia et cõſueta agere, vt ſupra ceteros appaream9.
Singularitas,

non retribuere benefactori quod ei debemus
Ingratitudo,

ſimulare perſonam iuſti aut iuſtioris.
Hypocriſis.

difficilia & ſupra vires aut poteſtatem ſuam
Ardua præſumens, nimium tribuens ſibi;

velut rex Tyri, dum dixit, Deus ego ſum et: phariſęus, Non ſum ſicut cæteri hominum.

verbis ſe laudans
iactans:

Faſtuoſus ambitioſus

Cerebroſus à cerebro peruerſo. i. pertinax & peruicax

Curioſus à curia ſeu cura nimis & peruerſa.

Faſtus & ambitio, cerebrũq;, & curia in oſus.

qui erubeſcit humiliari, & coram alijs abiectior videri
Quem pudet eſſe humilem:

ſubijci & habere ſuperiorem
ſubdi

obedire iuſsis ſui ſuperioris
parereque nolens;

Singu-

ſingularis à gratias nō re- hypocrita ſint, ha-
cōmuni mō ferēs accepti ſimulator beantur
ſegregatus beneficij ſanctitatis que.

Singulus, ingratus, ſimulans, hi ſunto ſuperbi.

Mala quæ proueniunt homini ex ſuperbia.

Si tibi gratia, ſi ſapientia, for- Bona p rop te vanam
maq; detur: Inquinat oīa ſola gloriā facta fiunt ma
ſuperbia, ſi comitetur. la & demeritoria.

Inquinat egregios adiuncta ſuperbia mores.

Initiū oīs peccati ſuper- vitium capi- prima eſt à Deo re
bia, quia in omni pecca- tale ex quo cedētib?, et vltima
to eſt inobedientia. cetera ad Deū redeūtibus

In vitijs prima eſt, caput & regina: peritq;

Dum bñ pugnaris, dum cuncta ſub-
acta putaris: Quæ prius ince cætera vitia valēt in ma-
ſtat, vincenda ſuperbia reſtat. lis, hoc verò etiā ī bonis.

Vltima dum recipis: virtuti ſola timetur.

deponens potētes de ſede domansq;
cū cetera vitia fugi- eorū ſuperbiā per culices & alia mi-
ant à Deo, ſola ſup- nuta, quib? reſiſtere nequeunt: ideo-
bia opponit ſe Deo que cōfunditur eorum ſuperbia.

Sola Deo obſiſtit: ſed ei Deus ipſe reſiſtit.

permittit eos cadere in turpe ali-
quod peccatum: vt turpitudinē gratias gratis datas, è
ſuā agnoſcentes humilientur quibus ſuperbiebant.

Permittitq;, ruat, retrahens ſua dona: fluentes

Sicut alta ſiccantur, et ima replētur: ita excelſus dominus
humilia reſpicit, irroratq; gratiarum ſu arum imbre, alta
verò à longè cognoſcit.

Montibus ex altis lymphæ, decliuia replent.

Tollūtur in altū, vt turgida & q̄ rcprimūtur et
lapſu grauiore ruāt. frāgūtur ſeſe attollunt, cohibentur.

Alta ruūt, inflata crepāt, tumefacta p̄muntur.

Status ſublimior multis patet difficultatibus, inſidijs, &
contradictionibus: à quibus eſt immunis humilior vitæ
conditio, vtpote cui nemo inuidet.

Tutior eſt nauis, modico quę flumine fertur.

Stultum eſt tui precium metiri ex hominũ opinione, qui quotiens volent, te prius laudatũ vituperabunt: ſicq; modo magnus eris, modo paruus, modo nullus.

Plebe nihil leui⁹, modo cõmẽdat, modo dãnat

Perſepe quanto plus fugies gloriã laudẽq; hominũ, tanto magis ſequetur te: & contrà, quia oĩs qui ſe humiliat, exaltabitur: & qui ſe exaltat, humiliabitur.

Gloria vitantem ſequitur, vitatq; ſequentem:

Superbus magni ſe æſtimat, ſibiq; de factis ſuis applaudit non placet humilibus non etiam ſuperbis: quia inter hos ſemper ſunt iurgia.

Nam ſibi ſola placẽs, hominiq; Deoq; peroſa eſt.

Lucifer cũ ſocijs è cœlo empyreo corruit per ſuam ſuperbiã fugatur ipſe et lõga eius poſteritas.

Hinc ruit e cœlo cacodæmõ, exultat Adam

à paradiſo voluptatis quẽ terreſtrem vocant, ſignum & præſagium reprobatiõis & dãnationis: Diabolus enim rex eſt ſuper omnes filios Superbiæ.

Elyſio: reprobis ipſa eſt inſigne futuris.

i. exhortariorum

Carmen parœneticum, auocans à Superbia.

Chriſtus Deus humiliauit ſemetipſum, factus obediẽs vſq; ad mortẽ camq; crucis propter vitæ breuitatem.

Fit Deus ipſe humilis pro te; & tu bulla

propter cadaueris corruptionem

putredo,

propter cadaueris in vermes cõuerſionem. Quid habes quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? 1. Corinth. 4.

Et vermis (qui cũcta refers accepta) ſuperbis?

bona ſpiritualia, & gratias gratis datas. ſ. non haberes vltra materiam glo. mundi

Quid, ſua ſi repetat dominus? quid ſi tibi morbus?

Corpo-

bona corporalia ſeu bona naturæ vt ſunt ſanitas, fortitudo, pulchritudo, perſpicacitas &c.

Corporis abſumat dotes, ſurque auferat

bona temporalia, in quibus gloriaris.

aurum?

Vnde ſuperbit homo? cuius conceptio, culpa:
Naſci, pœna, labor, vita neceſſe, mori?
Poſt hominem vermis, poſt vermem fœtor & horror:
Sic in nōn hominem vertitur omnis homo.

Quantula ſint hominum corpuſcula, ſola
probat mors,

Diſcerne ſi potes dominū à ſeruo, diuitem à paupere, pulchrum à deformi, & fortem à debili.

Infima ſupremis æquans: niſi forte ſuperbus

Si diues cum eſſet in tormentis, vidit Lazarū mendicum in ſinu Abrahæ. Et Sapient. 5. Damnati videntes gloriam iuſtorum dicent inrra ſe. Hi ſunt quos habuimus aliquando in deriſum & cætera.

Ardeat æternum, dū quos ſpernebat, habebit.

Non es dignus pane quo veſceris. Iā arderes in inferno, niſi eſſet miſericordia dei. Forſitā nullum vnquam feciſti opus Deo acceptum & meritorium.

Gloria perpendens tua quid peccata merētur,

ſupercilijs annuimus aut negamus: & in eis maxime indicatur arrogantia.

In auibus criſtæ erectiores, indicia ſunt animoſitatis, indignationis, & elationis.

Pone ſupercilium: criſtas faſtumq; remitte.

De humilitate, quæ eſt contraria Superbiæ.

ſeu ſummiſſio- imo fundamentū omniū virtutum

Humilitas eſt virtus qua homo per veram

de ſe humiliter ſentit, & de eo aliter ſentientibus nō conſentit.

fragilitatis ſuę cōſyderationē

ſui cognitionem ſibijpſi vileſcit.

Perfecta humilitas eſt, ſi quantumcunque recta faciamus tamen nos viles & inutiles exiſtimemus: et cū ſimus

apud Deum magni meriti, tamen per humilitatē nobisipſis videamur infimi, & de nobis ſemper ſentiamus, lōgè infrà quam ſumus. Hæc autem humilitas naſcitur ex cōſyderatione noſtrę fragilitatis et imperfectionis, reſpectu rei melioris, et perfectioris in alio conſyderatę: ſicuti ecōtrario, reſpectus rei deterioris in alio et perfectioris ī ſeipſo, mater eſt ſuperbiæ & elationis, eſt enim horū contrarius reſpectus.

per quos gradatim deſcenditur.

Tres gradus humilitatis.

hæc humilitas eſt ſufficiens quia, ſufficit aliquem ſic humiliari.

Subdere ſe maiori, nec præferre ſe æquali.

hæc humilitas eſt abundans, & ſupra quá iuſto neceſſe ſit ad ſalutem

Subdere ſe æquali, nec præferre ſe minori.

hæc humilitas eſt ſuper abundans & perfectiſsima.

Subdere ſe minori, nec præferre ſe vlli.

.i. ea quę vera humilitas efficit in homine.

Effectus humilitatis.

ſuas laudes nō audit libenter: nec tam æſtimat ſe ex aliorum æſtimatione, quam ex ſua ipſius conſcientia.

Verè humilis, propriæ laudi non arrigit aures,

Superbia gaudet de gloria, humilitas verò de contumelia. — probra ſeu opprobria — cōfitetur & prædicat.

Probra parum curat, quia de ſe plura fatetur.

bona opera quæ raro & à paucis fiunt, facit in occulto: ſic vt neſciat ſiniſtra quid faciat dextra. — gaudet vilis æſtimari apud alios, qualem ſe exiſtimat apud ſe.

Occultat virtutis opus, vult vilis haberi,

vitia quā virtutes ſuas. — magis cōſiderans ſua dum econtrario magis cōſyderat aliorum virtutes, quàm vitia.

Se paruifaciens, alios pluris facit,

ne imperfectiſsimum quidem aut miſerrimum.

vllum.

non deſpicit, male iudicando de eo, aut irridendo eum. præueniens honore.

Non ſpernit, cunctos reuerens ijsque

promptus obſequi & miniſtrare, etiam in abiectiſsimis miniſterijs.

obſequioſus.

nouiſsimum locum eligit. quia multo tutius eſt.

Accubitus primos refugit, mauultque

quàm præeſſe, ſeu prælatum eſſe alijs.

ſubeſſe,

quæ ſibi iubentur non interrogans, nec apud ſe diſcutiens habeat ne prælatus cauſſam rationabilē talia præcipiendi ei.

Iuſſa facit non diſquirens quæ cauſſa iubendi.

ſ. à ſuo prælato aut etiā à Deo inflictā pœnā patienter, & non tolerat murmurans.

Correptus, mala fert patiens, benefa-

beneficia in eum collata cum actione gratiarum

ctaque gratus

exactiſsimum diſcuſſorem recognoſcit: operum noſtrorum.

Agnoſcit: dominumq; timens,

timet etiam de bono opere, ne fortè illud aliqua ex parte diſpliceat Deo.

opus omne veretur.

magis opiniones & cōſilia approbans

Alterius mage ſenſa probans, quàm pro-

eis acquieſcit, abhorrens proprium conſilium, & propriam voluntatem.

pria, cedit.

humilitas in vestibus, in inſeſſu & in moribus taciturnitas præ ſe ferunt.

Veſtitus, greſſus, geſtus, vox rara, loquuntur

interiorem quandam modeſtiam. quia hec ſigna humilitatis, ſunt velut indoles & præſagium hominis prædeſtinati & electi ad cœleſtis regni beatitudinem.

Simplicitatem animi delecti ad regna beata.

ab aueo, aues, .i. cupio.

De Auaritia.

nimia & ſupra modum cupiditas

Auaritia, eſt immoderata auiditas poſsidendi diuitias.

habendi

auaritiæ

Huius duæ ſunt ſpecies.

ſua pluſquam par eſt amare, eaq; tenacius retinere.

Deficere in dando.

aliena inique concupiſcere, accipere, aut acquirere.

Excedere in acquirendo,

vel tenens. contra æquitatem.

Eſt ve tenax nimium, vel iniquè acquirit auarus.

Natura contenta eſt paruo, auaritia autem inexplebilis eſt. Primum ſeſe excuſat per inopiã, poſtea verò accreſcit etiam per copiam: quia Creſcit amor nummi, quantũ ipſa pecunia creſcit: Et minus hãc optat qui nõ habet. Inopiæ deſunt multa, auaritiȩ verò deſunt omnia: nã auaro de eſt tã quod habet, quàm quod nõ habet. Ipſe nulli eſt bonꝰ, ſibi vero peſsimus: quia ꝙ alijs abſtulit, ſibi negat, & ſemp egere ſe putat: omnibus potiꝰ videtur, diues, quã ſibi: nos verò quomodo appellabimꝰ diuitȩ, qui ſeſe ſentit egentẽ? Etenĩ equè egens eſt is qui non ſatis habet, & is cui nihil ſufficere poſſet. Auaritia quo plus habuerit, eo

plus

plus appetit:deſyderatis rebus nõ extinguitur, ſed augetur:inſtar ignis excreſcit,poſtquã ligna (quæ conſumat) acceperit: & vnde videtur ad modicum flamma cõprimi, inde paulo poſt cernitur dilatari.

tanquam ex matre & radice.

Ex defectu in dando naſcuntur quatuor filiæ.

pluſquam par eſt,amare,delectari,& ſperare in multitudine diuitiarum ſuarum.

Oblectatio nimia in ſuis diuitijs,

inhumanitas atq; impietas,nolendo ſubuenire indigentibus,aut etiam nobis ipſis.

Tenacitas,

non reſtituere male acquiſita,aut à te, aut ab ijs qui ea tibi reliquerunt.

Detentio alieni,

nimis anxie ſolicitum eſſe de futuro,non habita ſpe in domino,qui paſcit etiam volatilia cœli.

Cura ſuperflua.

diuitias meas nimiũ amo,& in eis memet oblecto:tametſi alienas rapere nolim. · erga miſeros et ĩdigentes parcus illiberalis & immiſericors.

Diuitijs nimiũ oblector:miſeriſq; tenax ſum,

cura inutilis:etenĩ quis noſtrũ ex ſolicitudine hac poteſt adijcere ad ſtaturã ſuã cubitum vnum?

non reſtituo iniuſte acquiſita

Detineo male parta:mihiq; ſuperflua cura eſt.

Amamus diuitias,quia longam vitam nobis promittimus:aut quia mũdanam gloriam eis annexam videmus. Econtrario autem facilè cõtemnit omnia, qui ſe ſemper moriturum cõſyderat:vileſcuntq; temporalia,dum conſyderantur æterna.

De exceſſu in acquirendo naſcuntur duodecim filiæ.

furtũ rei ſacræ aut ex loco ſacro · occulta ablatio rei alienæ inuito domino · violẽta ablatio rei alienæ.

Sacrilegium, Furtum ſimplex, rapina,

Vſura

lucrum ex mutuo.

Vſura,

fraus in emptione, venditione, aut alijs cōtractibus | ꝑ pecunia prodere aliquē, aut res eius, aut ſecreta.

Fraudulenta negotiatio, Proditio,

emptio aut venditio rei ſpiritualis aut ſpirituali coniunctæ.

Simonia,

lucrū ex arte ſeu negotiatione illicita, & quæ nō poteſt exerceri ſine peccato. | lucrum ex illiberali operatione quæ eſt infra dignitatem operantis.

Quæſtus ſceleratus, Quæſtus turpis,

per munera induci ad falſum iudicium, teſtimonium, acceptionem perſonarūm, &c. | Væ qui coniungitis domum domui & agrum agro: nunquid habitabitis vos ſoli in medio terræ? Eſa. 5.

Corruptio munerum, Superflua acquiſitio,

Non concupiſces domum proximi tui, non aſinum, nec omnia quæ illius ſunt, Exod. 20.

Concupiſcentia alieni.

res ſacras & furor, aut deo dicatas rapio | clam | per vim & violentiam | mutuū do ad vſuram. | circūuenio fratrem in negotio.

Sacra lego, furor, rapio vi, fœnero, fraudo,

ſic Iudas Chriſtum. | ſimoniacus, Simonis magi imitator.

Prodo, Simon fio,

exerceo artem vetitam diuina aut humana lege: ut ſunt meretricium, ſortilegium, alea, &c.

ſceleratum exerceo quæſtum,

vile, abiectū, ſeruitiū & me īdignū obſequiū. | demitto me vſq; ad | deuiò à veritate et ꝑſcripto legis.

Turpe miniſteriū ſubeo, per munera vincor,

vndecunq; per fas & nefas. | aliorū bona | iniuſte ſeu vt iniuſto modo ea habeā

Vndiq; conquiro, cupioq; aliena malignè.

In rebus poſsidendis quatuor ſunt obſeruanda. Primum

mũ,ne licita illicitè appetamus,aut acquiramus. Secũdũ ne etiã licite acqſitis illicite vtamur,aut abutamur. Duo etenim ſunt quę ſolent illicite acquirere,ſcilicet ſuperbia & auaritiá: & duo quæ acquiſitis vtuntur illicite, ſcilicet gula & luxuria. Tertiũ eſt,ne licita illicite defendamus. Quartum,ne nimia quãtumuis licite poſsideamus et nobiſipſis retineamus:quia id quod ſupereſt nobis debem⁹ erogare egenis. Quod ſi ſola neceſſaria nobis retineamus, multa ſuperflua habere ꝓbabimur, & ideo ſi multum nobis fuerit,multũ tribuamus:ſi verò modicũ, illud ipſum libenter impertiamur:quia quicunq; potũ dederit etiam aquę frigidę tantum,is non perdet mercedem ſuam.Imo vbi de⁹ in nobis nõ inuenit facultatem, intus coronat noſtram bonam voluntatem.

De contemptu diuitiarum,qui contrarius eſt auaritiæ.

Inter prima,. male acquiſita,inter q̃ reſtituenda
ſeu ante oĩa · etiã ſunt res inuẽtæ. ſunt ſ. poteſtas

Imprimis malè parta quidẽ reddenda, facultas

quia alioqui ad impoſsibile nemo obligatur — conſeruanda & continenda.

*S*i datur:eſtque lucris hæc vita tuenda

moderatis atq; honeſtis.

modeſtis.

redditus & diuitiæ — Habẽtes alimenta & quibus tegamur, ijs contenti ſimus.1. Timoth.6.

*S*ufficiat ſenſus,quantum frigusque,ſitisque

exigunt,ſeu neceſſe habent — ad noſtrã hanc peregrinationẽ ſuperueniẽte morte cito finiẽdã

Atque fames poſcunt : ad iter breue non tot

neceſſaria ſunt.

opus ſunt.

quare nõ ſ.rebus — quæ humano vſui neceſſariæ ſunt.

Imo etiam quidni multis quorũ indiget vſus,

Indi-

pecuniæ indigentia ſeu egeſtas.

Indigeas? nummi non ſola penuria, debet

Paupertas non ſolum pecuniæ, ſed etiã quarumcunq; rerum neceſſariarum. tu egens imiteris

Pauperies dici: ſecteris egenus egenum

qui in terris viuens eguit in ſe rebus multis, etiam egens nunc in membris ſuis. iuſte acquiſitis ad quarum reſtitutionem non tenearis.

Chriſtum, quod ſi opibus iuſtis præ diues abundans,

tuũ affectũ cũ honeſta non aũt reconde; ſeu amorẽ parſimonia vt faciunt auari.

Ne ponas ibi cor: frugaliter vtere: egenis

id quod ſupereſt poſt honeſtos ſumptus Cũ tẽporalia hec data ſint ad tuendã hominũ vitã, quidquid vni vltra neceſsitatẽ ſupereſt, illius non iã dominus eſt, ſed cõſtitutus diſpenſator erga indigentes.

Da reliquum, ſeu redde, quia id debetur eiſdẽ.

deus quamuis omnia hæc tibi primum largitus fuerit.

Largitorque Deus

quia ipſemet dixit: Quidquid vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Matth. 25.

fiet tibi debitor: ejus

eius cauſſa ſeu ꝑpter eũ quia centuplum accipies, & vitam æternam poſſidebis

Noĩe quod dederis, multo cum fœnore reddet

illud præcedet te in cœlum, vbi pro illo æternum præmiaberis

Quod das, ſemper habes:

quod viuens nõ erogaueris, moriens relinques, forſitan raptoribus, aut hæredibus ingratis vel prodigis.

quod ſeruas, alter habebit.

Qui pecuniam magni æſtimat & diligit, eam det pauperibus, & æternam eam habebit, & quidquid pauperibus

bus dederimus, ipſum integre poſsidebimus, ſicuti ip ſe met dominus promiſit, dicēs Lu. 16. Facite vobis amicos de mămona iniquitatis: vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

ab ἔλεος.i. miſericordia.

De Eleemoſyna.

& non propter vanam gloriam.

Eleemoſyna, eſt miſericordia, propter Deum aliquid dans indigenti.

in erogāda eleemoſyna hęc obſeruabis conſyderabis

Sic Eleemoſynam facies: in dando videbis,

ꝙ ei nō ꝑpter quātitas nec tibi indigēti noceat deum nec illi noceat

Cui, quid, cur, quantum,

tempeſtiue, non expectans quoad egenus moriatur, nec iam potes eum liberare. in ſecreto, ſi fieri poteſt

quo tempore, quóve loco des.

aliena debent reſtitui nō erogari. hilarē datorē diligit Deus. ſ. pauperi, nec de datis glorians apud alios.

De proprio, lætus, nil exprobrans,

ſ. tanquā debitum ciuile, potes enim ſperare orationē.

Neq; ſperans.

Manus pauperis, gazophilaciū Chriſti eſt: quod enim vni ex minimis meis feciſtis (ait Chriſtus) mihi feciſtis.

i. ſuperfluitate venereorum, ſeu diſſolutione in venerem.

De Luxuria.

venereæ, ſeu carnalis delectationis

LVxuria eſt libidinoſæ voluptatis inordinatus appetitus.

Huius ſeptem ſunt ſpecies.

Forni-

concubitus naturalis ſoluti cum ſoluta. | quo mulier virgo extra matrimonium defloratur.

Fornicatio, | Stuprum,

ad alienum torum acceſſus,ſeu concubitus cum coniugato aut coniugata alteri.

Adulterium,

carnalis commixtio inter conſanguineos aut affines,ſine diſpenſatione matrimoniali.

Inceſtus,

coitus à perſona ſacra,aut cum perſona ſacra | coitus naturalis, ad quem ſequi non poteſt generatio: quam natura intendit actu coitus.

Sacrilegium, | Vitium contra naturam,

In hoc violatur ordo naturæ que eſt à Deo: ideoq; longe grauius eſt alijs peccatis, quibus fit iniuria vni indiuiduo ſeu perſonæ.

quo inter virum & vxorem exceditur ſecundum ſolas circunſtantias.

Exceſſus coniugalis.

Quoniam non ſolum conſenſus in actum, ſed etiam cõſenſus in delectationem eſt peccatum; ideo oſcula, amplexus, tactus & ſimilia, que fiũt propter habendam libidinoſam delectationem extra matrimoniũ, mortalia ſũt, ſicut actus ipſe libidinis: quæ ſpecies luxuriæ dicitur, Impudicitia ſeu Concupiſcentia, de qua dictum eſt ſuprà in nono illo præcepto decalogi, Non concupiſces vxorem proximi tui.

q̃a ſi eſſet virgo, diceretur ſtuprũ. | ſ. ab omni vinculo matrimonij, conſanguinitatis, affinitatis, ordinis, religionis, aut voti caſtitatis.

Si corrupta, ſoluta ſimul, violabitur, eſto

Fornicatio, à fornice, qui eſt locus concameratus, ideoq; ſubobſcurus, qualẽ petunt meretrices,

Fornice deductum:

ſ. violabitur extra matrimonium.

ſi virgo, dicito ſtuprum:

Nupta

ſ.violabitur a ꝗuis alio — vel etiã affinitate car-nali aut ſpirituali.

Nupta viro,per Adulterium, conſanguinitate

ſ.concubito-ri ſuo. — ſ.viola-bitur. — pudicitiam Deo dica-tam per ſacrum ordi-nẽ,religionẽ, aut ſim-plex votum caſtitatis.

Iuncta,per Inceſtum:violans, ſacra vota pudo ris,

ſ.fit.i. ſacrilegiũ cõmittit:quia violat per-ſonam quæ ſanctificata eſt ad caſtitatem.

Sacrilegus:

contra naturalem concubitum maris cũ fœmina, ordinatum à natura ad generationem.

præter naturam fit Sodomita.

ex immoderata concupiſcentia,atq; etiam tempore,loco, alijſve circunſtantijs indebitis.

Excedenſq; modum coniux cũ coniunge pec-cat.

Species peccatorum ſumuntur penes obiectum,quę eſt eorum materia. Raptus autem(hoc eſt,vitium per vim il-latum)erga quamlibet perſonam fieri poteſt: ideo nõ eſt ſpecies luxurię,ſed tantum circunſtãtia modi:aggrauans luxurię ſpecies quibꝰ adfuerit.De quo tamen(ſi lubet)ha be hunc verſum:

Raptus erit,quando violatur fœmina nolens.

Progreſſus impudici amoris.

inde amor incipit — creſcit — roboratur. — confirmatur,con-ſummatur.

Viſus,colloquium,complexus,baſia,factum.

Ideo qui priora fugiet,in poſteriora non corruet:Eſtq; fuga,certiſsima de luxuria victoria: ꝙ ſi non apprehen-deris fugam(inquit Auguſtinus)nõ obtinebis victoriam.

Mala quæ proueniunt homini ex luxuria.

Intellectus & ratio ita abſorbentur per voluptatem in carne,vt ijs quæ Dei ſunt non poſsint intendere.

Luxuries hebetat mentem,

Corporis vires eneruat,iuuentæ florem deuenuſtat,plures morbos conciliat.
tabeſacit artus.
qui multum coeunt,parum viuunt:vnde eunuchi diutius viuunt q̃ alij,
Accelerat mortem,
expendit plurima in munuſculis & comeſſationibus,
bona multa profundit,honorem

nullum vitium apud homines peius audit, quàm luxuria.

virtutes preclarasq́; animi dotes corrumpit,inſuper ad omne peccatum inducit, quia nullum ei cũ vlla virtute commercium.

Commaculat:mores vitiãs ſentina malorũ eſt.
Preterquã quod breuis eſt voluptas fornicationis, perpetua aũt erit pœna fornicatoris,inſuper ea voluptas inſyncæra eſt,plus aloës quã mellis habens,& multa mala multosq́; fœdos morbos ſecum aduehens.
Denique mille parit luctus breuis vna voluptas.

Remedia vitandi luxuriam.

dum ſcĩtilla ignis in ſtramen cadit,ſtatim digito aut pede poteſt extingui q̃ ſi creſcere permittitur,poſtea copioſus ignis vix extinguitur:ita eſt de tentatione carnis.
Obſta principijs, & primos ſupprime motus,
niſi primæ ſuggeſtioni & cogitationi viriliter reſiſtatur,mox tentatio conualeſcit & roboratur,
Nam mora dat vires,
hæc non tam ſcientia & fortitudine vincitur,quam fuga locorum & perſonarum quibus ipſa ſuggeritur.
fuga plus quam lucta probatur.
ſ.muliebrem.i.cohabitationem & itaq; conuerſationem cum mulieribus.
Hinc fuge conuictum,

conta-

Mulier eſt velut pix, quam qui tetigerit, inquinabitur ab ea. Vt ſirenum ita mulierum cantus inficit.

contactum, baſia, cantum,

auditus allicit, & loquela accendit — vix licet intueri, quod non licet concupiſci

Colloquium, viſum mulierum,

hæc ſunt quoddā viſcus ad retinendū carnalē amorem.

dona, ſalutes:

vbi nō timetur rephenſor, facilius accedit tētator: tūc magis aggreditur & grauius tētat, cū viderit ſolos ſine arbitris & ſegregatos ab alijs: Oīa mala ſolitudo pſuadet.

Vix ſino cum ſola ſolum remanere, ſodalem

cum ſancto ſanctus eris, cum peruerſo peruerteris — corrumpunt bonos mores allo- quia praua. — hinc mala diſcūtur, quæ vix vnquam obliuiſcimur.

Laſciuum fugito, laſciuaq; verba, libroſq;

ſanctæ meditationes auertunt à turpibus.

Laſciuos, ſacros euolue:

vltima quę omnibus tandem euenient: quę ſunt, mors, iudicium Dei, paradiſus, aut infernus.

nouiſsima noſtra

eſt ſaccus ſtercorum & velut ſepulchrum foris dealbatum — in ſua origine, erat ſparma fœtidum:

Præmeditare: quid eſt, quid erat,

erit cadauer putidum, & eſca vermium. — tua aut meretricis.

quid erit, caro amata.

diabolus ocioſæ menti malas cogitationes immittit.

Ocia rumpe:

vicina ſunt vēter & genitalia ideo vnum ſubſeruit alteri — opportunitates, tempora, loca, & perſonas.

gulam moderare, omnes fuge cauſſas.

De ſpeciebus luxuriē & remedijs eius: q̄d diximus de viris ad mulieres, hoc idē intellige de mulieribus ad viros.

temperantiã à voluptate venerea.

Caſtitas eſt continentia à venereis.

Ea autem eſt triplex.

eſt in carne corruptibili, perpetuæ incorruptionis propoſitum.
Caſtitas virginalis,

eſt omnimoda abſtinentia venereorũ, poſt experientiam eorum.
Vidualis,

qua coniunx coniugi ſeruat fidem tori inadulterabilis.
Coniugalis.

intactus atq; impollutus poſt experientiã rei venereæ.
Integer eſt virgo: viduus poſt abſtinet, intra
vir & vxor quando non egreſsi ad alias intra limites ſui matrimonij reddunt debitã beneuolentiã alter alteri tẽpore, loco, et modo debitis, tũc etiã dicũtur caſte viuere.
Coniugij fines coniunx cohibetur vterque.

Bona eſt caſtitas coniugalis: melior eſt continentia vidualis, ſed longè optima eſt pudicitia virginalis: illi debetur fructus trigeſimus, iſti ſexageſim9, huic verò centeſimus. Quãto angelus eſt homine ſuperior, tanto virginitas eſt nuptijs honorabilior: etenim in carne corruptibili præter carnẽ viuere & corruptionem neſcire, plus eſt angelicum quàm humanum. Atq; etiã angelorum integritas etſi fœlicior, virginum tamẽ incorruptio eſt fortior, nã angeli ſunt virgines ex ſua natura: homines verò ſuapte virtute & continentia.

De Inuidia.

hæc diciturà nimis vidẽda fortuna alterius.
inquantum alius excedit nos in
Iſ. humana aliquo bono.
INuidia eſt triſtitia de alieno bono.

Interdum nõ admiſſa charitate, ruina inimici nos lætificat, aut eius proſperitas nos contriſtat, vtpote dũ eo ruente quoſdam bene erigi credimus, aut eodem proſperante pleroſq; iniuſtè opprimi formidamus, ſic ſubmerſo Pharaone cũ exercitu ſuo, populus Iſrael cãticũ cecinit, Mathathias cum ſuis de proſperitate impij Antiochi doluit.

ecõtrario charitas gaudet cũ gaudẽtibus, & flet cũ flẽtib⁹
Dolor de proſperis. Gaudium de aduerſis.
propter res aduerſas proximi ſui. triſtatur & luget propter res proſperas.
Inuidus aduerſis gaudet, mœretq́; ſecundis.
Filiæ inuidiæ ſunt ſeptem.
cõtra Deũ aut prælatũ, quod in alterũ plura bona contulerint. Oblocutio ad diminuendam gloriam de benefactis, aut exaſperandam inuidiã in malefactis.
Murmuratio, Detractio,
non ſolum dolere de bono, aut gaudere de malo proximi: ſed ſimpliciter malum ei velle.
mala opinio ex leuibus iudicijs.
Suſpicio, Odium,
nolle ſua aut aliorũ bona cõmunicari alijs, ne inde proficiãt, ſicq́; æquentur ei.
qua inuidus angitur, tabeſcit, & in morbum incidit.
crudele aliquod facinus ad quod inuidia inducit,
Crudelitas, Incommunicatio, Anguſtia,
alterius imminuit gloriam, augetve ignominiam.
Murmurat, obtrectat,
male ſuſpicatur ſeu in peiorem patrem interpretatur
non fratri, non amico.
male ſuſpicit, odit, & vlli
ſic Abel eſt occiſus, Ioſeph venditus, & Chriſtus crucifixus.
Non parcit liuor,
Charitas nõ quęrit quę ſua ſunt: inuidia verò nõ cõmunicat ſua.
cruciat inuidum.
ſua nec communicat: angit.
Inuidia naſcitur ex ſuperbia, hoc eſt, amore propriæ excellẽtiæ. Etenim amando propriam excellentiam inuidemus ſuperioribus, quia eis non æquamur: & paribus, quia nobis coæquantur: & inferioribus, ne aliquando

nobis coequētur. Suffoca matrem & iam nō erit filia. Sicuti charitas eſt excellētiſsima virtutum, ita inuidia ei cōtraria, eſt peſsimum vitium: quia ex aliorū profectu deficit, & ex eorum melioratione deterioratur: ex aliorū pinguedine macreſcit, & ex eorum fœlicitate infœlix redditur. Et ſicuti diligentibus deum omnia cooperantur in bonum, ita inuidis omnia cooperantur in malum.

Miſeria hominis inuidi.

cor vn̄ naſcitur primū lędit: ſi
cuti vermis lignū ex quo naſ-
nulla eſt iuſtior pœna, quia citur primū rodit, & ſicuti ru-
ī ipſū autorē reciproca. bigo ferrū cui ineſt cōſumit.

Iuſtius inuidia nihil eſt, quia protinus ipſum

ex aliorum pin
cōtabeſcit & guedine, fœlici
ipſummet inuidum: macreſcit, tate & bono.

Authorem lædit: macreſcit rebus opimis.

qui in Sicilia tyrannidem exercuerunt cuiuſmodi fuerunt Dioniſij, Phalaris, & plærique alij crudelitate inſignes.

Atq; ideo Siculi non inuenere tyranni

quia ſemetipſum torquet, quo nihil crudeliꝰ: & de eo vnde gaudere deberet.

Maius tormentum:

Si inuidi haberent oculos in locis omnibus, de omnium torquerētur fœlicitatibus.

quod ſi bona ſeu mala quæque

quia quot & quāta ſunt fœliciū gaudia, tot & tanta ſunt inuidorum lamenta.

Conſpiceret, variè ſuper omnibus ipſa doleret.

ſic omnium eris miſerrimus, nihil in te habens laudabile, cui inuideri poſsit: etenim qui minor eſt, inuidet ei quem ſibi ſuperiorem putat. Ideo pręſtat inuidioſum eſſe quàm miſerum.

Omnibus inuideas, miſer inuide, ſed tibi nemo.

à χάρις, id eſt, gratia ſeu amor,
De charitate, quæ eſt contraria inuidiæ.
amicitia hominis
ad Deum.

Charitas eſt dilectio, qua diligitur
non tantum ꝓpter ſua
beneficia, ſed etiã velut
ſummum in ſe bonũ ſi- Oĩs homo cuiuis alii propĩqu⁹
bi ſufficientiſsimum eſt, imò eiuſdem naturæ.

Deus propter ſe, proximus
quia Deus cui ſubiici atq; obedire volumus,
ita nobia præcepit. Seu quia ille eſt creatura
Dei imago eius, quia frater noſter eſt in Chri-
ſto, & commembrum Chriſti.

propter Deum.

Quoniã per charitatem Deus, nobis placet pluſquam omnia, ideo viciſsim per charitatẽ Deo magis placemus, quàm per cætera omnia, vnde ea ſola eſt per quam opera noſtra reddũtur meritoria: & ſecundum quod ex maiore, aut minore charitate procedũt ad maius, aut minus præmium nobis cedunt. Ex amore Dei amor proximi gignitur, & per amorem proximi amor Dei probatur & nutritur. Qui enim nõ diligit fratrem ſuum quem videt, Deũ quem non videt, quomodo poteſt diligere? ideo hoc mandatum habemus à Deo: vt qui diligit Deum, diligat et fratrem ſuum. 1. Ioan. 3.

qui deum et proxi- oĩa præcepta ordi
mũ diligit, totã le- nantur, ſeu tendũt præcipuè
gem impleuit ad charitatem. tendit.

Præcepti ſumma, & finis, dilectio fertur
in Deum creatorem, redemptorem,
gubernatorem, & glorificatorem

In dominum:
Charitas in Deũ, qui nõ indiget Cęteræ virtutes, bo-
bonorũ noſtrorũ, manifeſtatur ex- nis & malis poſſunt
hibita proximo propter illum. eſſe communes

de hinc conſeruis manifeſta piorum eſt

hæc peculiaris eſt iuſtorum & Chriſti diſcipulorum. præcipua: quæ imperat fieri cæteras, easq́; dirigit, ſeu ordinat ad finem vltimum

Propria: virtutum regina,

virtutum via, quaſi anima & forma, et aliæ virtutes fruſtra habentur, quantum ad præmium æternum. nihil ſum

ſine charitate

facit oĩa peccata remitti, quia dum alijs parcimus, deus nobis parcit.

Hac ſine, cuncta operit peccata,

permanet etiam in cœlo, vbi augetur & perficitur

nec excidit vnquam:

eſt naturale debitum, quo vnus alteri obligatur: & à quo nunquam abſoluitur, quantumcumq; ſoluatur.

Reddita debetur,

Charitas quanto pluribus frequentiusq́; redditur, tanto maior acquiritur.

reddendo multiplicatur.

ea quę charitas erga proximum efficit.

Effectus charitatis erga proximum.

In Adã oẽs ſumus fratres naturales & in Chriſto ſpirituales. in aduerſis rebus ꝓximi miſeret, & in proſperis congratulatur: aliorũ bona & mala, ſua deputans.

Fratre dolente dolet, gaudet gaudente iuuare

Prouer.3. Ne dicas amico tuo: vade & reuertere & cras dabo tibi, &c. q in aduerſitate amicũ deſerit, nõ eũ, ſed proſperitatẽ in eo amauit. inimicũ

Non tardat ſyncerus amor, miſerũ ſed & hoſtẽ

quia nõ propter beneficia, ſed propter Deum eũ amabat, Exod.23. Si occurreris boui inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum Si videris, &c.

Diligit, illius quoq; res: damnis bona reddit,

illi bene vult: & dum poteſt facit qui ipſi male vult, & dum poteſt, facit.

Atq;

q non poteſt præſtare alteri, id illi orat à Domino. Christus pro noſtra ſalute poſuit animam ſuã: ſic perfecta charitas pro ſpirituali ſalute fratrum exponit vitam.

Atque orat, vitam poſiturus, quando neceſſe.

ſicut odiũ interpretatur oĩa in malã partẽ, ita amor bonã, excuſatq́; oĩa: ſic vt nõ niſi ex euidẽtibus ſuſpicetur malũ.

Vix male de quoquam reputans,

Alter alterius onera portate.

ſuffert aliorum incommoditates ſeu infirmitates. nõ tñ cõſentit eorũ peccatis: imo pſonas amãs, pctã deteſtatur, arguitq́; et punit ea cũ mãſuetudine et miſericordia.

Imperfecta, tamen vindex oſorq́; malorũ eſt.

vult veritatem & iuſtitiam exerceri. Virtutis opinio cõciliat amicitiam, ſic vt ſi ab illa defeceris, difficile ſit hãc diu manere. Itaq; nec rogemus res turpes, nec faciamus rogari.

Congaudet verò, nil turpe rogátve facitve,

nõ q̃rit fruſtratis alijs eorũ bona habere nõ appetit præeſſe, nec ſupbit ex prelatione nõ tã ſuã, q̃ oĩm quęrit vtilitatem.

Non aliena cupit, non ambit, non ſua quærit.

iratum fratrem prior inuitat ad mutuam reconciliationem. Amor non eſt otioſus: operatur magna, ſi eſt: ſi operari renuit, amor non eſt.

Præuenit ad pacem, non ſegnis,

amanti nihil eſt difficile.

nil graue ducit.

Quoniam ſcire quid facias, neſcire ordinem faciendi, non eſt perfectę cognitionis: ideo primum ſciẽdus eſt ordo dilectionis. In primis & ſuper oĩa diligẽdus eſt Deus: ideoq́; eius offenſa magis timẽda eſt, quã quęlibet pœna etiã inferni, vtpote cũ pœna offẽdat nos qui nihil ſumus peccatũ verò offendat Deũ, q eſt ſummũ infinitũq́; bonũ, Secũdo loco debemus diligere animas noſtras, hoc eſt, earum ſalutẽ. Tertiò loco animas proximorũ. Quartò loco corpora noſtra, ſeu eorum vitam & incolumitatẽ. Dein-

de corpora proximorum: Poſtremò temporalia bona nobis, & conſequenter illis. Inter proximos autē primum locum ſibi vendicant parentes filii, fratres, alii cōſanguinei, domeſtici, deniq; etiam inimici.

à gula anteriore parte gutturis, vbi tranſeuntium ciborum ſentitur oblectatio.

De Gula.

appetitus recedēs ab ordine rationis: vtpote plus ꝓpter voluptatē, ſeu delectationē corporis, quàm propter eius ſuſtētationē.

GVla, eſt inordinata cōcupiſcentia cibi aut potus.

Gula non conſiſtit in eo quòd cibus delectabilis delectabiliter ſumitur, quia hoc naturale eſt: alioqui oporteret omnem voluntariam delectationem etiam in viſu, auditu, olfactu & tactu, eſſe peccatum, id quod eſt euidenter falſum. Nec conſiſtit hoc quod aliquis excedat in quantitate cibi aut potus, quia id nō poteſt ſemper vitari: ſępius enim diſcerni non poteſt quantum punctualiter ſufficiat neceſsitati: quia vnus plus indiget vno tempore quàm alio, ſecundum corporis diſpoſitionē: ideoq; ſic excedere non pertinet ad gulam, ſed ad aliquam imperitiam ſeu ignorantiam: ſic creditur Noë fuiſſe inebriat⁹. Sed gula in hoc conſiſtit, quòd cibus aut potus inordinatè appetitur, aut habetur: Vtpote propter concupiſcentiā delectationis, ob quam habendam agimus aut parati ſumus agere contra præcepta Dei, aut eccleſię, comedendo prius, crebrius, plus etiam quàm decet. Et qui præſentiēs potum eſſe inebriantem, mauult ebrietatē incurrere. quā à tali potu abſtinere: is voluntariè exponit ſe periculo peccandi, priuans ſe vſu rationis: per quam virtutes fiunt & vitia declinantur: quæ enim ſobrii cauemus, per ebrietatem ignorantes committimus.

Gulæ ſpecies ſunt nouem.

excedere quantum ad tempus, ſcilicet præueniendo horam debitam præſertim in ieiunio, aut ante ſacrum auditum, aut ante dictas preces horarias.

Temporis præuentio,

Crebra

quantum ad numerum temporis,
ſcilicet frequentius, quàm natura,
aut ieiunium patiuntur.

Crebra comeſtio,

excredere ĩ quãtitate cibi eſt quãtum ad modũ, ſcilicet nõ
crapula: pot⁹ verò ebrietas. ſeruata debita honeſtate.

Crapula, Voracitas,

quantum ad exquiſitiorem accuratioremq́; appa-
ratum, frigendo, aſſando, condiendo, &c.

Studioſitas,

quantum ad ipſam ſubſtantiam, ſeu ſpeciem cibi:
vtpote quia delectabilior & precioſior eſt.

Lautitia epularum,

ſuperfluitas ciborum, & potuũ: magis ad irritandum gu-
lam quàm ad ſuſtentandum naturam.

Multiplicatio ferculorum,

quamuis omne quod apponitur poſsit man-
ducari: tamen pro qualitate temporum,
perſonarum & locorum, abſtinendum
eſt à carnibus & lactarijs.

Eſus vetitorum,

comedere nociua aut nocere ſolita: velut qui
faciunt contra præceptum fidelis medici.

Eſus noxiorum,

pręueniẽdo debitũ ſępi⁹, et pluſquã ſicut lupus aut ca-
tempus ſine cauſſa. neceſsitas exigit. nis famelicus.

Præproperè, crebrò, nimium, cupidè,

curioſè, ſeu nimio ſtudio, cu-
ra & temporis perditione.

ſtudioſè,

nimis pre- multiplicẽ & ratiõe ſtatus
aut potũ, cioſum, ſuperfluum, aut temporis

Sumo cibum, laut[illegible] varium, vetitum,

in ſalubrem
& noxium.

malè ſanum.

Non

Non tã ſubſtantia & qualitas cibi ſeu eius vſus in culpa eſt, quàm immoderata eius concupiſcentia & modus vtendi. Nam lautiores cibos plerunq; ſine culpa ſumimus, & abiectiores aliquando cum reatu conſcientiæ deguſtamus: non enim propter capum, ſed propter pomum Adam mortem incurrit: nec propter gallinam, ſed propter lenticulam Eſau primogenita ſua perdidit: Helias autem carnes comedit: Dauid verò aquam male concupitam bibere noluit, ſed eam domino libauit. Poteſt autem vnuſquiſq; vti alijs atq; alijs cibis, plus aut minus ſecundum exigentiam ſui ſtatus: & ſecundum laborum, aut valetudinis ſuæ neceſsitatem, locorumve & temporum diuerſitatem: velut artifices manuarios oportet crebrius comedere, quibus etiam craſsiora poſſunt magis ſufficere, quã ijs qui ſpiritualibus ſtudijs vacant. Hi tamen qui cibis cõmunibus non poſſunt ſuſtentari, alioqui ſanè ægrotarẽt, de hac ſua infirmitate doleãt, nec hac de re ſupra pauperes ſuperbiant: ſed dũ lautioribus veſcuntur, vilia ſaltem pauperibus largiantur.

Filiæ Gulæ ſunt quinque.

ratio, mens, oculi, & alij ſenſus obnubilantur per fumos aſcendẽtes, ita vt non poſsimus orare, ſtudere, &c.

Senſuum hebetudo,

ſopito rationis gubernaculo, diſſoluitur affectus in inanem hilaritatem & ſecuritatem.

Inepta lætitia,

iocularitas per defectũ rationis: cuius erat exteriores actus componere

Scurrilitas,

incompoſita loquutio hoc eſt, ſuperflua aut turpis.

Loquacitas,

ſuperfluitatum emiſsio per excreationes, vomitum aut venerem.

Immunditia.

ſenſus acuti cito penetrant, hoc eſt, apprehẽdunt ſenſibilia

Senſus hebes,

in ludis & geſtibus

leuitas,

vana et incompoſita

vaga gaudia

verba,

multa aut inhoneſta verba, | libidinoſa immunditia. venusq́;.

qua abſtinemus,ſeu continemus, & temperamus nobis à cibo propriè: Continentia enim à potu, dicitur ſobrietas ebrietati contraria.

De Abſtinentia, quæ eſt contraria Gulæ.

temperantia circa delectationes guſtus | .i.diſcreta: quia extinguenda ſunt vitia carnis, non caro ipſa.

ABſtinentia, eſt moderata ſubtractio cibi & potus, pro ſola corporis caſtigatione.

non quod ciborum aut potuum genera exiſtimemus mala aut immunda.

Abſtinentia & ſobrietas moderantur, ſeu modum ponunt ciborum & potuum delectationi, ne hęc magnitudine ſua faciat nos excedere circa cibos & potus, appetēdo aut ſumēdo eos contra rationem: hoc eſt, vltra debitam quātitatem, qualitatem, tempus, aliáſve circunſtantias: ne (inquit Auguſtinus) homo fame moriretur, Deus omnia in vſum eius creauit: ſed ne menſuram vtendo excederet, abſtinentiam imperauit: vt igitur æger ad medicinā, ita homo ad dapes accedat: in illis non voluptatem appetens, ſed neceſsitati ſuccurrens.

Ea autem eſt ſextuplex.

Abſtinet æger, egens, auidus, ſimulans, gula, virtus.

æger: propter ſolam ſanitatem; egens: propter ſolā penuriam; auidus: propter auaritiā; ſimulans: propter hipocriſin & inanē gloriam; gula: propter aliā comeſtionem; virtus: propter Deum.

Vltima hæc abſtinentia, ſola eſt virtus & meritoria apud Deum, ſi modo diſcreta eſt & ordinata, regulataque ſecundum rationē: hoc eſt cōſyderatis debitis circunſtantijs perſonarum, temporum, & locorum.

Abſti

ſ ab ipſis quoq; licitis abſtinemus, cōdonantur nobis illicita quæ commiſimus. nō modica, nec contēnēda: quamuis ſcriptū ſit: Corporalis exercitatio ad modicum valet, &c.

Abſtinuiſſe bonis placitis, non vltima virtus,

edendum eſt citra cruditatē, & bibendū citra ebrietatem. neceſsitati pauca eaq; vilia ſufficiunt, ideoq; vnicum os idq; perangustum natura nobis dedit.

Sume cibum modicè, modico natura fouetur:

quē turbonem vocant, piſcem in delitijs & precio habitum minutus ille piſciculus.

Nec rhombum cupias, quū ſit tibi gobio tantū

quum facultas tua parua ſit, paruo eſto contentus vt corpus alioqui moriturū ſuſtentes vita frui

In loculis: comedes vt viuas: viuere noli

animalia viuunt tempus ſuū, quia eodē pabulo ferè veſcūtur, Homo verò quia varijs ferculis vtitur, frequenti morbo, deniq; etiā intēpeſta morte præripitur. ob id dūtaxat vt n ore Epicureo fruaris delitijs.

Vt comedas plures iugulat gula, quā ferꝰ enſis,

omnino aufert intellectū atq; hebetat gula & memoriam. ebrietas nihil eſt aliud, quā volūtaria inſania, incōſideratè ad quodlibet faciuus proruens.

Illa adimit mentē, temerè patrat omnia: nutrit

cum carne carnis vitia nutriūtur, ſicq; caro cōtra ſpiritum roboratur ardor libidinis tepeſcit baccho ſeu vino

Illecebras carnis, friget Venus abſque lyæo.

Venter mero æſtuans facile deſpumat in libidinem.

Sicut ſumitur medicina non ad delectationē ſed propter neceſsitatem: ita cibus debet ſumi ad ſuſtentandum corpus, ne deficiat, & cum timore: ne ex nimia voluptate inficiat: vnde dicebat Iob: Antequam comedam ſuſpiro. Itaque parſimonia cibi & potus tam in ſumendo quàm in appetendo ſemper neceſſaria eſt: non tamen ſemper neceſſe eſt ſeruare abſtinentiam certorum ciborum, niſi cer-

cis

.i.inedia qua qs ad certã horã ieiunus perſiſtit.

De Ieiunio

quia potus niſi ſit nimius, aut confectus ex iis quę ſumũtur in cibũ, non ſoluitieiunium.

ſ. corporale

IEiunium, eſt abſtinentia à cibis,

ſecũdum quod eccleſia loci illius ieiunandum ſtatuit, aut obſeruat: hoc eſt, ab ouis & lactariis in quadrageſima, aut à ſolis carnibus alio tempore, ſecundum ritum regionis,

ſecundum conſtitutionem Eccleſiæ.

ſ. niſi cauſſa rationabilis excuſet hoc eſt cauſſa vera, aut talis exiſtimata ſine fraude.

Ad ieiunium tria requiruntur.

ſerò parum comedere ne potus noceat, pro nihilo habetur præſertim ſuffragãte conſuetudine.

Vnica comeſtio,

ad reprimendas concupiſcentias carnis, ĩterdicũtur cibi delectabiliores et maioris nutrimẽti, ex quorũ comeſtiõe pl9 ſuperfluit: vt ſunt carnes.

Abſtinentia à carnibus,

apud nos eſt meridies, nõ quidẽ ſecundum ſubtilem examinationẽ, ſed ſecundum craſſam exiſtimationẽ. In quadrageſima añt poſt veſpertinas cantatas: quia eſt ſolẽni9 ieiuniũ, vtpote quod obſeruatur ad imitationẽ Chriſti, diſponitq; nos ad noſtrę redẽptionis maxima myſteria.

Hora congrua.

ſemel tantùm edit ad naturæ ſuſtentationem.

Ieiunans ſemel eſt,

omne ieiunium eccleſię exigit abſtinentiam carnium.

carne abſtinet,

nõ præcipitur mãducari tali hora, ſed eã non præuenire.

haud præit horam:

ſ. neceſſarius aut pius qui differri non poteſt

qñ non poteſt ſimul haberi cibus ſufficiens

vel debilitas

Sed labor excuſat paupertas, morbus,

pueri & ſenes indigent cibo frequẽti, & nõ multo ſimul.

& ætas.

in toto vel in parte.

Aut tria à ieiunio excuſant.

adoleſcẽtes & ſenes, ęgroti & debiles, grauidæ & nutrices.

mœchanici, agricolę, et peregrinãtes, quia lex ieiunij non debet impedire neceſſaria ad quę tenemur.

Impotentia, Neceſſitas, Pietas,

qui vacant miſericordiæ operibus, quæ facere nõ poſſent ieiunando.

Veruntamen conuenit vt vnuſquiſq; exerceat ſe ad ieiunãdum plus aut minus iuxta virium & ætatis ſuæ modum ex cõſilio ſui paſtoris aut confeſſoris: oportet autẽ ieiuniũ ſanctificari, hoc eſt, adiunctis bonis operibus dignum Deo reddi: vt ſcilicet nõ tam corpus ieiunet à cibis, quàm anima à ſuis cõcupiſcentijs & vitijs. Inſuper quod ſubtrahitur voluptati, debet impendi virtuti: abſtinentia ieiunãtis, debet cedere in refectionem pauperis: qui enim ventri ad tẽpus ſubtrahunt quod ei poſtmodum offerãt, non Deo, ſed ſibiipſis ieiunant.

hæc dicitur ab eo, is, qa qui iraſcitur, à ſe ſeu extra ſe ire dicitur: quã iram dum deponit, ad ſe tum demum redit.

De Ira.

cõmotio ſeu perturbatio in appetitu ſenſitiuo.

IRa eſt paſsio ſenſualis, qua appetimus vindictam.

.i. punitionem de eo, à quo exiſtimamus nos vel noſtros iniuſte eſſę læſos.

Vindicta iuſta poteſt iuſtè appeti, ſicuti etiã poteſt iuſtè infligi: vt cum pater aut dominus iraſcitur cõtra filij, aut ſubditi ſui delicta, quę etiã punit. Hoc modo vnuſquiſque iuſtè poteſt iraſci, vitijsq; eorum vindictã appetere: vt ſcilicet illa corrigãtur, ſi· q̃ pax et iuſtitia politica conſeruetur, q̃ ira ſecundum ordinem rationis, dicitur ira per zelum, ſeu zelus. Ira verò per vitium, ſeu vt eſt vitium & peccatum, eſt vindictã de aliquo qualitercunq; appetere, etiam contra rationem.

Iræ quatuor ſunt ſpecies.

innocẽtis qui puniri nõ meruit.

Appetere punitionem inſontis.

vel

nocentis ſupra quam æquum eſt & condignum.

Vel ſontis: ſed vltra commeritum:

aut appetere ſontis punitionē, nō quidē zelo iuſtitiæ, ſeu vt iuſtā, ſed ex illius odio, vt ſatiātem iratū aīm noſtrum:

Aut propter malum finem,

licet ſons puniri mereatur: non tamē ab homine priuato, ſed publica aut legitima authoritate: idq; tēpore, loco, & modo ordinatis ſecundum leges.

Aut non ſeruando iuris ordinem:

opprimi, vilipēdi, aut puniri

Inſontem cupit ira premi: ſontémve, ſed vltra

ſupra quam peccatum eius mereatur.

Commeritū ex odio, peruerſoq; ordine iuris.

Eius filiæ ſunt ſeptem.

quia iudicamus alterū indignū, vt talē nobis irrogaret iniuriā, ideoq; etiā indignum venia.

Indignatio,

q̄ inordinatè & cōfuſè clamātes vehemētē animi excandeſcētiā exterius demōſtram⁹.

quo repletur animus, excogitandis varijs vijs vindictæ.

Tumor mentis,

clamor præ cōmotiōe animi ꝓrūpēs in certa verba iniuriæ cōtra proximum dicitur contumelia, contra Deū verò dicitur blaſphemia.

Clamor

ira prorūpens in exteriorē vim ſeu nocumentum ipſo facto

Contumelia, Blaſphemia,

ira pertinax, ſeu inueterata.

Rixa,

Odium.

ira in ore eſt triplex, clamor vocis, cōuitiū proximi, blaſphemia Dei.

in corde duplex eſt ira: indignatio, & tumor.

Indignanſque, tumenſque animo, clamās, probra iactans,

ſubita ira niſi mox māſueſcat, facilè creſcit ī fratris odiū, ſicq; de feſtuca fit trabs hoc eſt grande peccatum.

ira in facto

Blaſphemans, rixās: & habens odio vetus ira.

Vix illi vnquam ira ſua videtur iniuſta:ideo ſi ipſa diutius permaneat & inueteraſcat in nobis, facilè conuertitur in odium: dum quaſi iuſti doloris admixta dulcedo tãdiu eam in vaſe detinet, donec totum aceſcat, ſicq; vas corrumpatur. Itaque non ab re præcipit Apoſtolus ad Epheſios.4. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtrã nolite locum dare diabolo.

Mala quæ proueniunt homini ex ira.

feræ dicuntur à feritate, humanitas autem eſt manſuetudo, quòd hæc maximè deceat homines.

Trux decet ira feras,

Mala quibus homines ſeinuicem afficiunt, ferè ex ira proueniũt. Vnde Prouerb.29. Qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccata procliuior.

vitijs eſt ianua, ſacri

expellit ab anima ſpiritum pacis cuius locus in pace factus eſt.

iratus non eſt compos ſui, ſed extra ſe, ideo inſania eſt, ſed non continua.

Pneumatos expultrix, breuis hæc inſania,

intellectum ſeu rerum intelligentiam

mentem

rationem, diſcuſſionemq; & deliberationem

continuerit, ſeu cohibuerit iram. aliquis

Conſiliumq; adimit: niſi quis moderabitur irę,

deferueſcente ira, eum pœnitebit multorũ, quę temerariè dixerit aut fecerit. Itaq; qui ſapiet, quoaduſq; ira deferbuit, aliquid exequi differet.

Infectum volet eſſe, furor quod ſuaſerit, vltro

Stultum eſt mentem noſtram ex ſe ſatis inquietã, odio, inimicitijs, & alijs malis exaſperare.

ſufficit diei malitia ſua.

Conciliat mala multa ſibi, ſua ſola diei

dũ vim vi repellere conaris, nec fine re vt vlla in re vincaris; tũ maximè vinceris, quia irę affectibus ſuccũbis, et animo tuo dominari nequis.

Sufficerent, inuicta foris, malè vincitur intus.

Pecca-

qa niſi debitorib9 noſtris ſua in nos debita remiſerimus noſtra nobis non remittit dominus. diſcordãtiũ hoſtia repellit per quã alioqui peccata remittuntur. Relinque munus tuum ante altare &c.

Peccatis nec habet veniam, nec agit bñ quicq̃.

Ira ignis eſt, qui nõ extinguitur igne, hoc eſt, alia ira: ſed aqua hoc eſt patiẽtia & manſuetudine. Si enim ſuam quiſq; iniuriã pergit vindicare, & vim vi repellere, vtrinque creſcunt inimicitiæ, & incrudeſcit dolor.

De Patientia, quæ eſt contraria iræ.

mala ab alijs æquo animo perpeti, & contra eum qui ea irrogat, nullo animi dolore moueri.

PAtientia, eſt malorum illatorum æquanimis tolerantia.

Ea vera & Chriſtiana patientia: ſi & bona agas, & mala patiaris, exẽplo Chriſti, qui peccatũ nõ fecit, ſed pertranſijt benefaciẽdo, & ſanando oẽs ægrotos: & tamen ignominioſam crucis mortẽ patienter pertulit, idq; immeritò, nec pro peccatis ſuis: & tñ inter ipſas immeritæ mortis ãguſtias pro crucifixorib9 ſuis orauit, et pro ipſis quoq; prçcioſum ſanguinẽ effudit. Quòd ſi latronũ more, pro criminibus tuis patieris: quã inde mercedẽ habebit? Nemo (inquit Petrus Apoſtolus) patitur quaſi homicida, aut fur, aut maledicus, ſed vt Chriſtianus. 1. Pet. 4.

paſſus opprobrium, ſeu contumeliam ſ. dans locũ iræ, eãq; declinans reſpondet

Affect9 probris patiens tacet, aut bona reddit

quia reſpõſio mãſue mollis frangit iram tũ & patientem præſe fert, ſeu oſtendit ſe aĩo beneuolũ & pro malis bona redde te paratum

Verba; foris mitem pręfert, intusq; benignum,

exiſtimat talẽ aut peiorẽ, quã alius eum dicat. recognoſcit, ſeu commemorat.

Dum ſeſe reputat miſerũ, dum plura recenſet

maiorem Chriſto Domino irrogatam fuiſſe iniuriam, idq; immerito, & à ſuis.

Probra crucis, dum

Quantò plures pro Christo hic paſsi fuerimus tribulationes, tantò illic erimus glorioſiores, ſicuti nunc dicimus de martyribus.

perpendit quæ gloria cœlo

p multas tribulati-dū aliū pœnitebit, doloroſa cōtritiones oportet nos ĩ ne ei opus erit: ſin minus, deus in eum trare in regnū Dei vlciſcetur pœna apud inferos eterna.

Se manet, atq; alium quænam vindicta ſequetur:

quodcunq; tēporale malum acciderit, æquanimiter eſt perferendū: tāquā à domino inmiſſum aut permiſſum. Flagellat omnem filium quem recipit.

Dum putat Domino placitum ſic eſſe, ſuorum

vaſa figuli pbat fornax, & hoĩes iuſtos tētatio tribulatiōis. Eccl. 17. pertribulationem remitttit præterita.

Qui ſic corda probat, qui ſic condonat, &

impedit à nobis futura peccata.

arcet

per prædictorum conſyderationem omnis alia quantumuis dura aduerſitas

Crimina, ſic ſuperanda omnis fortuna

patiendo ſeu per patientiam ſic fit virtus de neceſsitate.

ferendo eſt.

quia vincit ſine ictu aut reperculsione, ſic dicimus martyres viciſſe tyrannos ſeipſum ſeu animum ſuum, aduerſarium, & diabolum.

Nobile vincendi genus eſt, patientia: vincit,

Patientia quę eſt fortitudo animę p quā ipſa viriliter perfert quęuis aduerſa, corporis fortitudine tanto eſt præſtantior, quanto anima corpore eſt nobilior.

Qui patitur: melior forti, qui ſubiugat vrbes.

Tribus modis exercetur patientia, ſecundum res à quibus patimur mala. A proximo nanq; toleramus damna, verba, & verbera, ab antiquo aduerſario ſuſtinemus tentamenta:

tamenta: à Deo aũt flagella. Itaq; debemus in tribus his vigilanti oculo circũſpicere, ne cõtra mala proximi per trahamur ad retributionẽ mali, ne cõtra tentamẽta aduerſarij ſeducamur ad delectationẽ & cõſenſum peccati: & nõ contra flagella creatoris prorumpamus in blaſphemiã murmurationis: & in omnibus malis exemplo Iob, nõ is qui infert, ſed Deus poteſtatem nocẽdi tribuens aſpiciendus eſt.

Cauſſæ, propter quas inimicus eſt diligendus.

Exteriorẽ patiẽtiam ſequi debet interior dilectio: alioqui toleraſſe & odiſſe, non eſt virtus manſuetudinis, ſed velamentũm furoris.

Dilige quem toleras inimicum, nempe creatus

homo vt tu, ad imaginem Dei,

Omnes homines deſcenderunt ex vno patre & vna matre: vt inter naturales fratres charitas commendaretur, angeli autem creati ſunt omnes ſimul, multa animalia, aues, piſces, &c.

Sorte pari, atq; vna de ſtirpe: redemptus eodem eſt

Chriſtꝰ pro eo æquè paſſus eſt ſicuti pro te

oẽs renaſcimur in Chriſto et eccleſia, atq; inter ipſos ſpũales fratres debet eſſe ſumma charitas & concordia.

Sanguine: vos fratres in Chriſto,

myſtici corporis Chriſti, quæ eſt eccleſia membrum autem læſum ab alio, ſe non vindicat de eo.

& myſtica membra.

inter ſeruos eiuſdem dñi Chriſti debet eſſe cõcordia.

ſic inter diſcipulos eiuſdem præceptoris qui eſt Chriſtus.

vocati eſtis ad eandem cœleſtis regni hæreditatem cõcorditer poſſidendam

Conſeruus, condiſcipulus tuus, atq; cohæres.

debitores ſumus apud Deũ, peccatis noſtris offenſum: & debitor nobis eſt proximus à quo offenſi ſumus, ergo remittamus proximo ſua in nos debita, & Deus remittet nobis noſtra.

Debita huic ſua parce, Deus tua debita parcet

 Plus

Magnificentiſsimę bonitatis eſt, vt tuū quoq; inimicum diligas, & ei qui tibi malū vult, & ſi pōt facit, tu ſemper bonū velis, & facias quum poſsis. Alioqui: Si tantum diligitis eos qui vos diligūt (ait Dominus. Matth. 5.) quam mercedem habebitis? nonne & Publicani hoc faciunt?

Plus tibi mercedis, q̃ ſi redamabis amicum.

.i. reconſiliandi teipſum fratri, quem offendiſti.

Modus reconciliationis

non perſiſtens in tua ira, te humilia coram illo,	flexis genibus ei te prouolue,
Sis humilis,	ſupplex,
offenſam tuam agnoſce, eumq; veniam obſecra,	maleficium tuum beneficio compenſa.
veniam pete,	fac bene læſo.

Si vis in iuſtitia perfectꝰ eſſe, ne dicas: Mihi nocuit, nō ego illi, tu offenſus præueni offendentē vt à dño duplicē cōſequaris coronā, vnam patientię quia læſus es iniuſtè: alteram charitatis, qua ad amicitiā prior redis: noli (inquit Pau.) vinci à malo, ſed vince in bono malū, ad Ro. 12

ab ἀ & τὸ κῆδος, id eſt, cura quaſi incuria ſeu pigritia.

De Acedia.

tristitia ſeu amaritudo — inchoandi, aut perficiendi opus bonum

Acedia, eſt tædium bene operandi:
languida deiectio — ab ijs quæ imminet ei facienda propter Deum.
ſeu animi torpor recedens à diuino & ſpirituali bono.

Acedia prouenit inordinatæ quietis noſtræ appetitu: dū pigritātes faſtidimus laborē, qui in bene agendo ſubeundus eſt, quē quidem ſubire non poſſumus quia nō multū volumus: nō enim ibi dura neceſsitate ſeruitur, vbi cordi eſt quod iubetur: quia amanti nihil impoſsibile, aut difficilę eſt.

ſecundū beatū Gregoriū & Thomā Aquinatē.

Eius ſex ſunt filiæ

Puſil-

qua homo ex paruitate animi præcepta in totum retrahit ſe à magnis operibus, omittere, aut ea requibus ſibi & aliјs prodeſſet miſſius adimplere,

Puſillanimitas, Torpor,

receſſus à deo qui eſt ſummum & maximum bonorū omnium & vltimus finis eorum, indignatio in eos qui volūt nos inducere ad bonū,

Deſperatio, Rancor,

deteſtatio præceptorum & cōſiliorū Dei. curioſitas aī circa mūdi vanitates ſenſib⁹ exteriorib⁹ delectabiles.

Malitia, Euagatio mentis.

Triſtis primū auerſatur & refugit cauſſam materiāq; triſtitiæ ſuæ, ſic acedus primum fugit ipſa bona ſpiritualia aut ardua, veluti quæ ſunt de conſilio: aut cōmunia pertinentia ad cōmunē iuſtitiā, veluti quę ſunt de pręcepto:

Conſilij detrectat opus, præcepta nec implet:

poſt fugā bonorū operū quę ſunt ad finem, inſuper auerſatur, ſpernit, & refugit ipſum eorum finem, qui Deus eſt:

Deſperat, dominum auerſans:

contrahit rancorem, hoc eſt, putorem ſeu corruptionem odij in animo ſuo.

ranceſcit in illos

inſuper odit, auerſaturq; bonos viros, qui eum inducere vellent in cognitionem & obſeruantiam præceptorum, aut conſiliorum diuinorum.

Qui bona ſuadebant: ſed & hæc

adeò refugit bona ſpiritualia, & de eis triſtatur, vt etiam ea deteſtetur.

ſpernendo, malus fit:

quoniā nemo diu eſſe poteſt ſine delectatiōe, ideo q̄ ſpiritualib⁹ & diuinis bonis nō oblectatur, mox trāſit ad corporaliū, ſenſibiliumq; bonorum illicitam delectationē.

Mente vagans, aliud quærit ſolamen acedus.

hæc enim quæ ſequūtur, ad aliquod ex ſex præcedentibus referri poſſent.

Ab Acedia aut ſuprà dictis filiabus eius naſcuntur quatuordecim peccata.

tepidus,& non impatientia erga res duras:quibus in-
feruens ſeu par- teruenientibus ab opere inchoato
uus amor boni. deſiſtemus.

Tepiditas, Mollities,

pigritia in nimio vltra quietem neceſſariam corpori,
ſomno. vacare ab omni bono opere.

Somnolentia, Otioſitas,

differre conuerſionem lentè procedere in
ſuam,aut confeſsionem. inchoato opere

Dilatio, Tarditas,

non curare opus inchoatum be- ſucceſſu tēporis magis
ne an malè fiat,dūmodo ſimus ac magis tepeſcere de-
expediti de eo teriorque effici.

Negligentia, Remiſsio.

bonū inchoatum qua quis propter difficultatē reſiſtēdi
nō conſummare & proficiēdi ſe ſine gubernatione di-
ſeu perficere mittit & ſuis affectibus ſe permittit.

Imperſeuerantia, Diſſolutio,

malle in magna miſeria ſpiritualis ariditas,per quam
permanere,quā laborā- deſyderiū noſtrum ad deum
do ſibi ſubuenire. hebeſcit.

Ignauia, Indeuotio,

bonū opus explere cum qn̄ propter diuturnū laborē in
mentis triſtitia & tędio. ſeruitio dei,tædet nos viuere.

Triſtitia ſpiritualis, Tædium vitæ,

is ſupple eſt acedus, qui cedit duris,ſeu ſuc-
.i.eſt,piger. cumbit tribulationibus

Qui tepidus, mollis,

ea quæ carent vtilitate,
ſomnolētus aut neceſſitate.

dormitans,ocia ſectans:

acedus ſicuti differt cōuerti aut cōfiteri,ita in eis inchoa-
tis procedit lentius & remiſſius.

Qui differt tardat:

negligenter peragit relaxat priſtinum ſuum
opus inceptum. fauorem ad bonum.

qui negligit,atq; remittit:

Deſi-

ſup.ab incepto quaſi ſopitus guber- iners nec
bono opere nator amiſſo clauo. laborans
Deſiſtens, ſe non frænans, ignauus,
aridus,ſine roris ſpirituali dulcedine.
& arens,
ſicut hilarem datorem cui præſens hæc vita tædioſa
deus diligit,ita triſtem eſt propter longum laborem
datorem odit. in ſeruitio dei,
Triſtis in officio, quem viuere tædet:
is ſupple eſt acedus,id eſt piger,ſeu
laborans vitio acediæ.
acedus.

Mala quæ proueniunt homini ex acedia, ſeu pigritia.

corp9 roboratur modera- ferrũ niſi exerceas,cõtrahit ru
ta exercitatiõe,torpet aũt biginẽ:ita intellect9 & memo
languet'q; nimio otio. ria,quæ aũgentur excolendo.
Segnities hebetat vires,& mentis acumen:
Prouerb.10.Egeſtatẽ operata diabolus in malis
eſt man9 remiſſa,manus autẽ occupat,quos non
fortium diuitias parat. inuenit occupatos.
Nutrit egeſtatem: ſuadet mala cuncta:
nouerca priuignos ſuos faſtidit & negligit:
nouerca eſt
ſic deſidia negligit nutrit,ſeu fouet ea,quia
virtutes habitas,& nõ vult niti ad habẽdas
faſtidit habendas. parit vitia virtutes eis contrarias.
Virtuti: vitijs mater,nutrixq;: iuuentæ
pigritia nil turpius, peſtis,perditio .i.pœni-
præſertim iuueni. & corruptio. tudo.
Dedecus,atque lues: metanœa futura
Vidi equidem iuuenem,premeret cum ſerior ætas,
Mœrentem ſegnes præteriiſſe dies.
ſenectæ.
exhortatorium.

Carmen parӕneticum exhortans ad diligentiam.

Poſſem tibi in laboris exemplū proponere labores Chriſti, martyrumq́, ſanctorū & iuſtorum: atq; etiam ſolem, lunā, & firmamentum, quæ quotidie gyrum terræ ambiunt: arbores itē & herbas, deniq; omnia animātia, ſed & homines multos: verū, vade ad minimam illam formicā ô piger, & conſydera vias eius.

I piger, ex minima formica diſce laborem,
vltro citro, ſurſum deorſum curſitat,
portans onus plerunq; ſeipſa mai9, congregat in æſtate,
Itque reditque viam toties, vt pauca recondat
vnde viuat in hyeme: | interea tēporis | in molli lecto | dextrorſum ſiniſtrorſum ſæpius volnis.
Grana ſibi, dū te in plumis hinc inde volutas,
Sicut oſtiū vertit ī cardine, ita piger in lectulo ſuo. Prouer. 26. oſtiū em̄ hic in̄ vertit, nec à ſuis cardinibus egredit. | eijce ſeu expelle.
Oſtia cardinibus veluti ſtant, excute ſomnum,
ſed acquiritur in ſcholis, quę per antiphraſin dictæ ſunt à σχολὴ. i. otiū. ſic etiā dicitur otium literariū pro labore ſtudij, quaſi negotioſum otium.
ideoq; ibi non inuenitur
Non iacet in molli veneranda ſcientia lecto.
ſumpta metaphora ab athletis curriculo contendentibus | ſummo niſu & quaſi in currendo | peruenire ad finem deſyderatum.
Qui cupit optatam curſu contingere metam:
paſſus eſt | dum puer eſſet | friguit
Multa tulit, fecitq; puer, ſudauit & alſit.
quod vulgo dicitur, Nullum bonum citra laborē, ſeu ἀκονιτί, id eſt, citra puluerem, & ſine negotio.
Dulcia non meminit, qui non guſtauit amara:
memineris ex nunc, quantū in ſenectute pœnitebit te temporis perditi in tua hac iuuētute: in qua tibi proſpicere debueras in tempus futurum.
Ergo age venturæ iam nunc memor eſto
ſenectæ.

quotidie proficiens euadas melior teipſo nec vlla tibi effluat dies ſine opere bono — ſumpta metaphora à pictoribus.

Nulla dies abeat, quin linea ducta ſuperſit.

mercenario ſpes mercedis, leuamē eſt laboris: ita ſpes cō ſequendi pręmiū, debet nobis eſſe in laboribus ſolatiū.

Si labor abſterret, te ducant præmia: qualem

Qui parcè ſeminat, parcè & metet: quia iuxta ſuum labo rem vnuſquiſq; mercedem accipiet. 1. Corinth. 3.

Sementem facies, talem facies quoq; meſſem.

tēporales diuitię tūc maximè augēt, cū ne minima quidē lucra cōtemnuntur: ita in diuitijs ſpiritualibus, ne mi nimum quidem boni operis contemnere debemus.

Paruula ſi tentas ſuperadieciſſe puſillis,

frequenter.

Idque frequens peragas, grandis cumulatur aceruus.

exhortatorium.

Carmen Parœneticum exhortans ad bonorum operum perſeuerantiam.

actiuè, id eſt, laborioſus: quia nunq̄ eſt otioſus. — Quodcunq; facere poteſt manus tua inſtanter operare. Eccleſiaſt. 9.

Eſt operoſus amor dñi: quodcunq; potes fac,

occaſio eſt pręceps: quia vita tua (poſtquā operari nō poteris) mōmētanea eſt incerta etiā de craſtino. — poſtquā præterit non ſentitur.

Dum breue tempus habes: labor it cum tempore merces

in vita tua quātūcunq; bn̄ facies perdurat in cœlis ꝑpetuò, in morte melius feciſſe voles.

Permanet ęternū: nunc quātūcunq; labores,

ſ. propter ampliorem pęccatorum ſatisfactionem, maioremq; meritorū retributionē, — aduenient.

Plus feciſſe voles, aderunt dū tempora mortis.

Non

ſ.donatur honore coronę incipit perſeuerauit.

Non bene qui cœpit: ſed qui bñ perſtitit, & qui non is qui currit, & in medio ſubſiſtit: ſed qui curſum conſummauit: & prӕſti tutum terminum curſu attigit.

Pertigit ad metá, donatur honore coronę.

egreſſus, & quæ pri- proba & recta cóſumma- us egi- efficit atque quæ alioqui non tio. mus. offendit prodeſſent.

Exitus acta probat, finis bene cœ- corona præmioq; digna reddit pta coronat.

á deuoueo, id eſt, deſtino quia per hanc homo ſeſe deuouet, deſtinat, & tradit ad famulatum Dei.

De deuotione quæ eſt contraria acediæ.

acedia omittit, aut negligenter facit opus bonum: deuotio autem, promptè & alacriter.

Deuotio, eſt prompta voluntas faciendi quæ velut ſerui domino Deo noſtro debemus. ea quæ ad Dei ſeruitium pertinent.

Nolim putet aliquis deuotionem conſiſtere in ſenſuali illa dulcedine mentis, quã interim experimur, & ſentimus: forſitã enĩ eſſe poſſent immiſſiones per angelos malos qui interĩ transformant ſe in angelos lucis. Alioqui ſi ita eſſet, ſciremus per experientiã non eſſe in gratia: id eſt, cõtra Eccleſiaſten, nono capite dicentem: Neſcit homo vtrũ amore an odio dignus ſit, ſed omnia in futurũ ſeruantur incerta. Verũ deuotio cõſiſtit in feruenti amore Dei nunquã otioſo, hoc eſt, in prõpta voluntate Deo ſeruiendi eiuſq; mandata implendi.

id eſt ea quæ deuotio efficit.

Effectus deuotionis in homine.

in ſe totus ardet amore Dei inſuper alios incendit

Deuotus feruet, tepidos inflammat adhortando & conſolando. adhortans,

Credi

præ ſpirituali gaudio erum-
habet fidē,ſpē,&charitatē, pit in laudem Dei vocalem.
Credit,ſperat,amat:gaudet,pſallit,
frequens eſt in ſancta meditatione & oratione.
meditatur,

quotidie euadit melior alioqui in
alacris & nō via virtutis nō progredi,eſt retro-
murmurans. gredi:& nō proficere, eſt deficere.
Iuſſa facit promptus,creſcit virtutibus:& ſe
poſtquā fecit omnia quæ q̃ ad vſq; peruenerit ad finē tā-
præcepta ſunt adhuc di- topere optatum ,qui eſt fruitio
cit:ſeruus inutilis ſum. Dei & bonorum cœleſtium.
Nil feciſſe putat, donec cœleſtia captet.
.i.corporalibus:nam ſenſus interiores ſunt animi ſenſus.

De quinque ſenſibus exterioribus.

.i. manifeſti nem-
hominis pe exteriores.
Corporis humani ſenſus ſunt quinq; patētes,
in auribus,in oculis,in lingua,in toto corpore,in narib⁹.
Auditus,viſus, guſtus, contactus, odorque.
Hi ſenſus magna ſunt attentione ab illicitis ſeruandi:
quia per eos neglectos,velut per feneſtras patētes mors
peccati intrat in hominis animam:Aſcendit (inquit pro-
pheta)mors per feneſtras veſtras.Hiere.9.& Trenorum.3
Oculus meus depredatus eſt animam meam.

.i.quorū in alijs cauſſa ſumus,aut eis
in alijs cōſentimus grataq; habemus,
quamobrem & noſtra fiunt

De peccatis alienis.

alteri malum ſubdito malum.
Conſulo, præcipio,
in corde alte- aliū ad malum alium de malo,
rius pctō,aut verbo vel opere: vt adulatores,
non impedio fortius enim o- quorum linguæ
dum poſſum pera quā verba alligant animas
& deberem, prouocant, in peccatis.
conſentio, prouoco, laudo.

Non

ei qui poteſt prodeſſe
dũ ſpes eſt emẽdę. alterius peccatum ſubditi mei.
Non retego culpam, non punio,
proximũ deliquẽtẽ, dũ ex officio vel charitate debeo,
non reprehendo,
in furto, aut criminis perpetratione,
Participo,
delinquentes excuſo, mihi imputanſ & quæ
aut eos recondo, ex iſtis poſtea ſequũtur.
defendo, meum in caput iſta redundant..
id eſt, quæ ad indigentiam corporis in proximo rele uandam ex compaſsione ei præſtantur.

Septem opera miſericordiæ corporalia.

ęgrotos & ſitiẽ- eſurien- capti- nu- hoſpitio pe-
captiuos, tes, tes, uos, dos, regrinos
Viſito, poto, cibo, redimo, tego, colligo,
ſepelio mortuos
condo.

Horum operum neceſsitas, & meritũ apud Deum hinc clarè elucet, q̃ i extremo iudicio propter ea ꝓximo prę ſtita, bonis ſit beatitudinẽ æternam redditurus:& propter ea neglecta, deus malis perpetuũ ſuppliciũ. Matth. 25. Eſt enim miſericordia pręclara virtus, qua ex compaſ ſione, miſeriæ proximi ſuccurritur propter Deum.

.i. quæ ex compaſsione indigẽtię ſpũs
.i. aĩę in proximo reuelãdę præſtanſ.

Septem opera miſericordiæ ſpiritualia.

verbo fraternę correptiõis de pertinentibus ad ſalutẽ.
Corrige peccantes, ac inſtrue pauca ſcientes,
recta ac ſa- vt det eis patientiam,
lutaria de agendis deum ac mentem ſanam,
Couſule non doctis, exora pro tribulatis.
ad patientiã verbo ex- aĩo tranquil-
hortatiõis & cõſolatio- lo ſine affectu iniurias ab
nis ac operis pręſtatiõe. retaliandi. alijs illatas.
Conforta mœſtos, patiens incommoda
perfer,

perfer,

ex corde & abſq; affectu retaliandi, alioqui tibi
iniurias qui- bus te iniquè offenderunt | tibi aduer- ſantibus. | deus tuus in eā cōmiſſas non eſt remiſſurus: vt dicitur Math. 18.

Offenſasq; tuis inimicis ſponte remitte,

attamen damni iniuſtè illati compēſationem iure petere licet: depoſito animi rancore & offenſa remiſſa.

Vel aliter paucis.

nō doctis de agendis. | peccātes verbo cor- reptionis | mœſtos | aliis offenſas in te com- miſſas, | ab aliis in commoda illata.

Conſule, caſtiga, ſolare, remitte, fer,

Deum pro tribulatis & afflictis,
ora.

ei à Chriſto data. | .i. ſigna ſenſibilia per quę Deus animā hominis ſibi ſacrat, ſanctificatq;, inuiſibiliter per hęc ſalutem hominis operando.

Septem Eccleſiæ ſacramenta.

à fidelibus certo cre- ditur | vniuer- ſus fide- liū cœtus. | .i. ſacra arcanam ſeu inui- ſibilem Dei gratiā confe- rentia accipientibus

Hoc quoque perſuaſum eſt, eccleſia myſtica

ſeptem

dona gratis à Chriſto inſti- tuta ad medē- dū infirmitati animę noſtrę. dotes. | ſacra ſigna mentē ſeu animā accipientium ſanctificantia per gratiam quam con- ferunt | à catho- licis.

Munera diſpenſat, quæ ſacramenta vocantur

exillo- rū vſu. | virtute aīę cō- tra varias aīę infirmitates. | donū quo anima Deo re- conciliatur, grata, acce- praq; redditur. | animæ

Hinc variæ dotes, & gratia plurima menti

Cœli-

à deo qui in cœlo eſſe di-
citur, ꝙ licet ſit vbiq; ta-
men illic clarius eluce-
at ſua maieſtas.

digne, nã indigne
ſuſcipientibus &
tractantibus plu-
rimum obſunt.

infunditur

Cœlitus inſeritur, ſi quis modo ſumpſerit aptè.

quod per ſolos epiſcopos confertur.

Ordinis ſacramentum.

ſcilicet, ſacraméta conſecrã-
di, miniſtrandiq; & verbũ
Dei prædicandi, &c.

ſacramento ordinis ſacri

Ordine namque ſacro, cõfertur ſacra poteſtas

vt peragere va-
leas aptusq; ſis

obſequijs,
officijs

ſacramentorum ſci-
licet inſtitutore.

Vt fungare miniſterijs, Chriſto auſpice.

quibus ſancta præſtantur.

ſanctis.

quod carnali copula conſummatum ſola mors diſſol-
uit, nõ conſummatum verò ſolus religionis ingreſſus
ſeu profeſsio.

Sacramentum Matrimonij.

eſt enim ad prolis generationẽ rectamq; ipſius educatio-
nem inſtitutum à Deo.

Munere coniugij nati hunc prodimus in orbẽ.

homo enim ait Iob, vt flos egreditur & conteritur.

Vſque adeò pulchri

nempe ad Dei imaginem & ſimilitudinẽ facti, qbus Deus
os oculosq; ſublimes dedit, vt ſemper cœleſtia ſpectarent

pulcherrima portio mundi.

quod eſt ablutio hominis in aqua naturali,
facta cum his verbis. Ego baptizo te in no-
mine patris, & filij, & ſpiritus ſancti.

Sacramentum Baptiſmi.

qui prius nati ſumus homines mortales
miſeri, rei æternæ dãnationis, ac filij dia-
boli: nunc verò renaſcimur filij Dei cœ-
leſtis regni perpetui hæredes.

dono ſeu bene-
ficio ſacri.

Munere baptiſmi longè fœlicius ijdem,

Quam

corporaliter à parentibus nati ſumus. per te, nẽpe meritò paſsionis tuę, cuius virtute baptiſmus regenerat ſecundò naſcimur, ſcilicet vitę ſpirituali, poſt acceptã vitam corporalem.

Quam prius, in te Chriſte renaſcimur ac re-
ad vitę in Adam peccãtperditæ reſtituimur nouitatẽ.
nouamur.

hoc per ſolum epiſcopum ſacro chriſmate hominis frontẽ, ſacris additis verbis linientem ſeu vngentem confertur.

Sacramentum Confirmationis.

poſt baptiſmum ſuſceptum, nam ſolus baptizatus poteſt confirmari.

Deinde in amore Dei nos
ſacramentum confirmationis.
confirmatio ſacra
aduerſus inimicorũ impugnationes & ad liberam fidei confeſsionem, obfirmat.
Conſtabilis, mentemq; inuicto robore durat.

Species panis & vini continentes corpus & ſanguinem Chriſtí, cum verbis quibus ſpecies hæ conſecrantur à Chriſti ſacerdote, ſunt Euchariſtiæ ſacramentum.

Euchariſtiæ ſacramentum.

ſacer arcanè verum Chriſtum continens.

Myſticus ille cibus, Græci dixere ſynaxim,
.i. ſub manifeſtis nempe viſibilibus ſpeciebus panis & vini.
Qui panis viniq; palam ſub imagine, Chriſtũ
ſpeciebus
Ipſum præſentem verê exhibet, intima noſtri
animam eiusq; vires: eſt enim animæ cibus ſalutis pignus, robur vitæ & lumen ſcientiæ.
Viſcera, cœleſti ſaginat, & educat eſca,

in eius amore & obſequio, alacres forteſq;. perfectos in
Eſt enim cibus cor hominis confirmans. Dei amore
Inq; Deo reddit vegetos, & reddit adultos.
quod his tribus conſtat, peccatorum pœnitudine, confeſsione coram ſacerdote, & abſolutione per ſacerdotem impenſa.

Pœnitentiæ ſacramentum.

mortalis, quæ animam conſtituit ream æternæ damnationis.
Si quem forte Deo capitalis reddidit hoſtem
pœnitudo de peccato, quòd ipſo
culpa Deum offenderit.
Noxia, continuo metanœa medebitur illi.
in Dei gratiã, vñ inter ipſum & Deum
peccãdo lapſus erat. per peccatum amicitiam.
Reſtituet lapſum, reſciſſaq; fœdera rurſum
volũtatẽ puniẽdi propter peccatũ: nõ enim Deus in ſe ira cõmouetur, ſed iraſcitur, hoc eſt, vult punire peccantẽ ꝓpter peccatum. Dei offenſam, hoc eſt,
Sarciet, offenſiq; placabit numinis iram,
quod Deũ ſuo peccató offẽderit: nã teſte Augu. nemo ſuę volũtatis arbiter cõſtitutus poteſt no
ſcilicet uam vitã inchoare, niſi eũ pœniteat veteris vitę.
Commiſsi modo pœniteat, pigeatq; nocentẽ,
debet enim cõfitens obedire præcepto ſui confeſſoris, et pœnitentiam impoſitam ſtudioſe implere.
à cõfeſſore pœnitẽtias ſatisfactorias.
Isq; volens peragat pręſcripta piamina culpę.
ſolis ægrotis miniſtratur ad confirmandum eos contra terrores mortis, & impetus inimici inſidiantis fini hominis infirmi acrius quàm antea.

Vnctionis extremæ ſacramentum.

beneficium.
Vnguinis extremi mun⁹ nos munit & armat,
Migrantemq; animã per ſumma pericula tuto
Tranſmittit patrię, & ſuperis cõmẽdat eũtem.

CHRISTI IN CRVCE pendentis ad Chriſtianum exhortatio.

ECce homo: ſiſte gradum tranſis quicunque viator:
An ne ſit huic ſimilis pœna dolorq́; vide.
Suſcipe me: atq; imo profer ſuſpiria corde:
Nam tua ſunt noſtri crimina cauſſa mali.
En ego, quem toto laniatum corpore cernis,
Dic or, ſumq́; Dei, mens & imago patris,
Ante dies omneis, ante omnia ſæcula natus
Patre De o: cũ quo eſt par mihi ſemper honos.
Per me prima d edit toti primordia mundo:
Cuncta mihi debent viuere & eſſe ſuum.
Me pater in Mariæ demiſit cœlitus aluum:
Omnibus vt fierem vita, medela, ſalus.
Totius in me vnum congeſsit crimina mundi:
Crimina probroſæ morte luenda crucis.
Debeo nil morti, moriens tamen omnia mundi
Debita perſoluo: debitor omnis homo eſt.
Nil ego peccaui: totus ſum criminis expers:
Inuentus noſtro eſt nullus in ore dolus.
Pendo tamen crucis opprobriũ de more latronis:
O mnia ſic hominum debita ſoluo patri.
Quos alij meruere, fero, patiorq́; labores,
Vt ſit eis noſtro parta labore quies.

Solus amor generis veſtri, veſtræq́; ſalutis
Tot crucis ærumnas probraq́; ferre dedit.
Solus amor de me potuit proferre triumphum,
Inq́; crucem potuit tollere ſolus amor.
Solus amor caput hoc ſpinis penetrauit acutis,
Tanta pati docuit vulnera ſolus amor.
Solus amor clauis fixit palmasq́;, pedesq́;,
Transfoditq́; latus cuſpide ſolus amor.
Solus amor mihi felle ſitim ſedauit amaro:
Exhauſit me omni ſanguine ſolus amor.
Solus amor noſtro deduxit corpore vitam,
Inq́; Erebi traxit limina ſolus amor.
Ipſam animam pro te toto cum ſanguine fundo:
Hoc noſtri erga te pignus amoris habes.
Langueo: nec curas noſtro ſuccurrere amori.
Vt redames, patior vulnera, probra, crucem.
Vror amore tui, ſitio, tibi brachia tendo,
Cor retego: tantum cor mihi poſco tuum.
Fundit vt effoſſo pelicanus corde cruorem,
Vt vitam pullis hunc reparare queat:
Sic mihi transfixo diſtillat pectore ſanguis:
Vt viuas, morior: mors mea, vita tua eſt.
Sanguinis emanant quino de vulnere riui,
Hac animæ maculas ablue, mundus eris.
Tortoris ſtudium in pœnas non defuit vllum:
Parsq́; mei diro vulnere nulla vacat.
Cuncta volens patiésq́; fero: mihi ſed dolet vnũ,
Quod

Quòd multis labor hic noſter inanis erit,
Quos mortale ſcelus barathrũ demerget in imũ,
Subijcietq; iterum dæmonis imperio.
Cùm pro te tot dura feram tuus author,heruſq;:
Par ne referre potes bulla,putredo,cinis?
Si te vermiculum vilem ſic ardeo:quali
Tu debes ſtudio me redamare Deum?
Si cupis ergo animi mihi ſigna rependere grati,
Dilige:pro tantis ſat mihi ſolus amor.
Hinc tibi ſemper ero merces,genitorq; ſacerq;
Spiritus,in trino numine numen idem.

¶CHRISTIANI AD CHRIſtum reſponſio.

MAxime cœlicolûm,cœli terræqúe creator
Chriſte, Dei proles, patris imago Dei,
Maieſtate potens,cui cœlum,terra,fretumq;,
Deniq; cui cedunt cuncta creata locum:
Vnde tibi hæc pietas, vt opertus carne venires
Incola terrarum,patris ab arce Dei?
Vt vili poſſes vitam conſumere ligno:
Deq; tuis ferres probra,flagella,necem?
Vermis homo tanti ne fuit,ludibria pro quo
Perferres,hominis indignus ipſe nihil?
O quàm flagranti nobis coniunctus amore es:
Noſtraq; quàm triſti crimina morte luis.

Latronum in medio pendes, vt criminis author,
In cruce, qua pœnas pendere latro ſolet.
Hagnus oues, ſontes inſons de morte reducis,
Quas alij pœnas commeruere, luis.
Lancea, crux, claui, ſpinæ, prætexta, & arundo,
Imperij data ſunt ſtemmata dura tui.
Sputa genas maculãt, maculat tua viſcera ſanguis,
Diuinas cohibent ferrea vincla manus.
Heu ſpinis caput indignum: venerandaq; cœlo
Effigies, ſputis atq; cruore madet.
Barba manu diuulſa truci eſt: crineſq; reuulſi:
Ora tibi liuent ictibus & colaphis.
Deflectens pronũ caput, & ſacra brachia pandẽs,
Ad tua dilectos oſcula ſancta vocas.
Plurimus emanat toto de corpore ſanguis:
Es lacer à capitis vertice, calce tenus.
Noſtris ſanguinibus ſanguis tuus ecce medetur:
Noſtra tuis ſanas vulnera vulneribus.
Nempe dolor tuus iſte mihi eſt dulcedo: ſitiſq;
Eſt potus: probrum, gloria, pœna, quies.
Fellito (dum Chriſte ſitis) Iudæus aceto
Te potat: per quem vina racemus habet.
Infeſtiſq; Deum patrem ſuper hoſtibus oras:
Indignis cruciant qui tua membra modis.
Impia diuinum transfigit lancea pectus:
Pectore de patulo ſanguis & vnda fluit.
Quantus amor generis noſtri noſtræq; ſalutis,
Vt ſer-

Vt ſeruos redimas ſanguine,non opibus?
Qui naſcens ſocius,conueſcens eſca fuiſti,
Es moriens precium labis origineæ.
Expirans,vitam inſpiras:moriens quoq;, mortem
Deſtruis æternam:mors tua vita mihi eſt.
Vt quos noxa patrum morti ſubiecit iniquæ,
Morte tua mortis nexibus eripias,
Et facias cœli hæredes,luciſq; beatæ:
Vis tolerare famem, vis tolerare ſitim.
Tu mortis dominus:morti te ſubdis acerbæ,
Dele omnes maculas ſanguine Chriſte tuo.
Quod ſupeſt,noſtras ſordes abſterge precamur:
Noſtra hæc,corpus,opes,ſpiritus en tua ſunt.
Non opus eſt igitur noſtræ perſoluere grates:
Et quia trina monas:ſit tribus vnus honor.
Chriſte ſalus hominũ,quia regnas trinus & vnus,
Te duce quando illis gloria perpes erit.
Vt te perpetuò laudent, venerentur,amentq;:
Irrita ne maneat paſsio Chriſte tua.
Sanguine quos redimis, tantiſq; doloribus:ipſis
Atq; ibi des vita tempus in omne frui.

FINIS.

¶Cenſura eximij viri Gaſparis de Mera,
Licentiati ſacræ Theologiæ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

C.